Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

H

GYMNASTIKHØJSKOLEN
ved
VIBORG

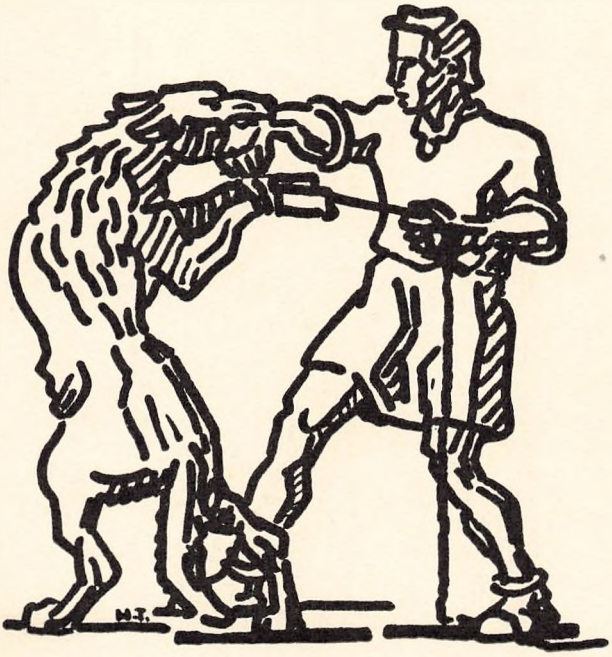

STATENS PÆDAGOGISKE STUDIESAMLING

ÅRSSKRIFT 1956

UDGIVET AF

»VIBORG-ELEVER«

Vignetter:
Johannes Bæch, Viborg.

Tryk:
Andelsbogtrykkeriet i Odense.

HJERTE, LØFT DIN GLÆDES VINGER —

Hjerte, løft din glædes vinger!
Julefest
allerbedst
englesangen klinger!
Hør det, hør de toner søde,
himlen lydt
melder nyt:
Kristus lod sig føde!

Gud, vor fader gav i nåde
denne nat
os en skat,
herlig over måde.
For at frelse os af nøden
steg her ned
kærlighed,
stærkere end døden.

I, som tunge stier træde,
stands og hør!
her er dør
til den sande glæde!
Og i huset inden døre
trøstes med
salig fred,
ingen sorg tør røre.

Nu, så lad til ham os fare,
mange, få,
store, små,
i en samlet skare!
Ingen tør ved rejsen gyse,
Jesu navn
som en bavn
vil på vejen lyse.

Paul Gerhardt.

TRE DRENGE — OG KRAVET OM TILPASNING

VED LÆSNING AF NYE BØGER fra danske forlag har jeg mødt tre drenge, der trods deres absolutte forskellighed alligevel glider ind i samme ramme og giver et billede i helhed. Det gælder for dem alle tre, at de i mødet med omgivelserne stilles over for krav, som de ikke kan klare på samme måde, som det forventes, at de ikke slår til i kraft af at være anderledes, end drenge er flest.

Kravet til barnet om tilpasning er så stort, at det på et tidligt tidspunkt vil gå op for det, at det er noget yderst afgørende ikke at stikke af fra andre, og det hviler på barnet som en tung byrde, hvis det ufrivilligt kommer til at gøre det. Presset kan blive så stærkt, at reaktionen tager sig ud som et oprør mod de faktiske forhold; de glider tilsyneladende ind som små kraftcentre på de individuelle kræfters side i spændingsforholdet mellem den enkelte og samfundet (taget i videste forstand). Det er den almindelige formodning, at det er på grund af ringe karakter i de unge individer, at konflikten opstår; men det kan jo også være forårsaget af urigtige forlangender fra samfundet, der har været ude for en gennemgribende ændring, der fordrer et ganske andet forhold til den enkelte. Det store flertal indfrier ønsket om at underkaste sig det moderne samfunds forlangende om tilpasning til de bestående former og forhold. Amerikaneren Robert Lindner udtrykker det meget stærkt i sin bog »Det blide tyranni«. Alle vegne, fra vugge til grav, slynges det mod mennesket af i dag: Du skal tilpasse dig. Det står skrevet på barnekammerets vægge, vi møder det med usynlig skrift i alle skolebøger og på klasseværelsets tavle. Vore skoler er blevet vældige fabrikker, der skal fremstille robotter i millionvis efter samme motto. Det bliver af religionerne brugt som det bud, der giver fripas til frelse, en rustning mod synden. På alle politiske partiers faner står slagordet med flammeskrift: du skal tilpasse dig, og det er trosbekendelsen for de videnskaber, der har solgt sig til den hidtidige tilstand, recepten på midlet mod alle problemer, den dulmende medicin for al magt. Derfor må den, det være sig barn som voksen, der ikke *kan* efterkomme

mottoet, føle sig som værende forkert, og den, der ikke *vil,* som en sær een i sin håbløse modstand mod en absolut overmagt.

Hvilke kvaler og lidelser tilspasningsdogmet medfører, er det fælles grundtema i skildringerne af de tre drenge.

Jens Bjørneboe: *Jonas.*

Jonas er en rigtig dejlig dreng, der indtil skolealderen møder tilværelsen med store, tillidsfulde øjne. Han arter sig vel, er på alle måder jævnbyrdig med andre børn i samme aldersklasse fra jævne middelklassehjem som hans eget. Da den første skoledag nærmer sig, fyldes Jonas' mor med bekymring og nervøsitet. Hun har sin egen skoletids rædsler i frisk erindring; hun kunne ikke lære at læse, og har aldrig fået det lært. Mon Jonas skal møde samme forsmædelse. – Lærerinden i første klasse betages af drengens umiddelbarhed og kvikhed og møder hans hengivelse og fortrolighed; – og Jonas klarer sig pænt. Hans far og mor læser med ham, så han altid er flink til sine ting. På sin vej til skole har Jonas bemærket, at der er børn, der går en anden vej til en anden skole. Han kan, inden de drejer af, se, hvem det er; de ser anderledes ud i hovedet, i øjnene, i hele deres måde at være på. De skal i idiotskolen, siger de store drenge. Jonas ved næppe, hvad det er, men fantasien skaber nogle forfærdende forestillinger om stedet og forholdene; selv i drømme kredser han om det.

Først i anden klasse bliver det klart, at Jonas ikke kan læse; han har lært udenad og tror selv, det er at læse. Lærerinden tager det som et personligt nederlag og et lumsk baghold af Jonas. I anden klasse at have et barn, som ikke kan læse! – Hendes syn på drengen er ganske ændret. Han er en skamplet på hendes lærerindeære, og alle midler skal bruges for at få ham med. Han læser hele timer, mens de andre børn sidder uroligt, hoverende, kedende sig og hører på; og læsningen bliver ringere og ringere for hver time. Hermed er skolen blevet en anden, – og Jonas er blevet en anden. Han begynder at stamme, bliver urolig og usikker, sidder og ser i bordet med fingrene ragende i munden. Om natten kan han ikke ligge tør, farer nervøst op fra mareridtlignende drømme, hvor han bliver forfulgt af bogstaverne. Forholdet til de andre børn bliver også et andet; de forfølger ham med dril af enhver art, og idiotskolen bliver nævnt fra såvel skolens som børnenes side. Jonas er blevet en anden både i væremåde og i udseende. Takket være den gamle overlærers skolesyn og evne til at iagttage børn, bliver Jonas ikke sendt i hjælpeskolen trods lærernes indstilling dertil. Først efter overlærerens død og den ny overlærers »reformarbejde« efter moderne pædagogiske retningslinier til hævdelse af skolens omdømme, bliver Jonas' papirer bragt i orden, så han kan komme

på »sin rette plads«. Med vold holdes han fra skolen og med vold skal han slæbes til »idiotskolen«.

Da handler Jonas selv. Han rømmer hjemme fra. – Under en voldsom storm opdages han fuldstændig forkommen af kulde, sult og søsyge skjult i en redningsbåd på et fragtskib på vej til Bergen. – Da Jonas kommer hjem, bliver han optaget på en privat skole, ledet af et par særprægede lærere med en omtumlet, men erfaringsrig fortid, i hvilken de har lært lidt om tilværelsens virkelighed og er blevet præget til personligheder. Skolen ledes efter synspunkter, der giver plads for børn med individuelle særpræg. Her går Jonas og kommer sig. Han elsker sin skole og får lært noget.

Jeg skal i denne forbindelse undlade at tage stilling til det hårde, men kloge angreb mod den offentlige skole (jeg kender jo ikke norske skoleforhold). Nogen vil givetvis mene slagene er for hårde og ramt over målet. Skildringen er så rædselsvækkende, at vi kun kan ønske, at Jonas' martring er en uvirkelig undtagelse. Men derfor er udfaldet mod tendensen lige berettiget! for *den* er der – Tilpas dig, står der skrevet med mere eller mindre tydelig skrift mellem linierne i skolebøgerne og på skolens sorte tavler. – Og kan du ikke, må du flytte.

Johan Borgen: *Lillelord.*

Lillelord blev Wilfred kaldt af sin mor og efterhånden af andre i familien. Når familien, der som Wilfreds eget hjem tilhører overklassen i Oslo, kommer på besøg, er han, da faren er død for år tilbage, den belevne vært, der forstår at føre og opføre sig som det forventes i artighed og venlighed med de rigtige bemærkninger til den rette på rette sted. Der er former, og Lillelord har lært at overholde dem. Også i forholdet til moren sørger han for at være, som hun vil have ham, og så hun kan være glad. Etiketten kræver hensynsfuldhed, høflighed og sleben tale med pæne ord. Der tales derfor aldrig ud om tingene, de må gætte sig til den andens tanker og indstilling, bedømme tingene efter instinkt. Som årene går og Wilfred kommer ind i den alder, hvor der melder sig en spontan reaktion mod omgivelserne, er det især som protest mod den beskyttede tilværelse, hvor instinkt er sat i stedet for åbenhed; det virker hæmmende på ham aldrig at kunne få udløsning. Nu er Wilfred en så begavet og nøgtern dreng, at han kan gennemføre et dobbeltspil. Han spalter sig selv, så han er mors Lillelord samtidig med, at han får afløb for det pres, hjemmets kunstige form med mangel på ægthed lægger på ham. Han kaster sig ud i vovelige eventyr, men klarer ved hjælp af frækhed kombineret med omtanke og koldblodighed alle situationer, så han efter udløsning atter færdes som den pæne dreng fra det »gode« hjem,

mens drengen, han lokkede med til overfaldet på den gamle, jødiske cigarhandler, selv må klare sig ud af skærene og tage straffen. – For at moren ikke skal ane uråd skriver han i en kiosk på hjemvejen et lille brev til hende »på skolens vegne« og udtrykker glæde ved den flinke og dygtige søn. Den største spænding kommer i Wilfreds sind, da han endnu som stor dreng får et kønsligt forhold til sin moster. Splittelsen og spaltningen – hans stadige gåen på akkord med dårligdommen og samtidig hjemmets håbefulde Lillelord – river ham i stykker.

Måske kan resumeet virke uvirkeligt, men skildringen i sin helhed gør det ikke. Hvor ofte møder vi ikke under mindre drastiske omstændigheder nødvendigheden af maskering for at kunne falde til rette i de store og små samfunds krav. – Det står skrevet på barneværelsets vægge: du skal tilpasse dig; kan du ikke det, er det bedre, du selv går under, end at du pletter hjemmets gode ry og forstyrrer dets ro.

Karl Bjarnhof: *Stjernerne blegner.*

Den tredie drengeskikkelse fra efterårets litteratur er på sin vis mere virkelig, da det er en biografisk skildring af forfatterens egne oplevelser. Og den omstændighed, at vi kender drengen som mand, gør det vanskeligere at anvende stoffet. Vi kender alle drengen Karl som radioens blinde, talentfulde kunstner, der på mere end ét område hæver sig over det, man almindeligvis møder. Derfor griber beretningen om drengen, hvis syn år for år i drengealderen svækkes mer og mer, os også stærkt og rystende.

»Man skal være som andre.« – »Jeg vil ikke have, du er anderledes end andre! – Hvorfor skal du altid være anderledes,« siger Karls mor atter og atter. Men han *er* anderledes i kraft af sin svaghed og dens følger. Han kan ikke se bolden, når børnene leger i gården, og derfor glider han ud af legen og går alene omkring. Han har ofte buler i panden, for han kan ikke »lære at se sig for«, som øjenlægen forlanger det af ham. Af kammeraterne bliver han kaldt skeløjet, og for at undgå deres dril gemmer han sig for dem på skolens lokum. Dum bliver han også kaldt, for de regnestykker, læreren har skrevet op på tavlen, kan han ikke se at regne, og hellere end at indrømme sin »skeløjethed« vil han tage mod smørepindens fornedrelse. Da han i sangtimerne morer sig med at sætte andenstemme til sangene, stempler læreren ham som brummer, men trøster ham dog med, at han godt kan blive til noget, selv om han er umusikalsk. – Moren sukker: Er der nu vrøvl med dig i skolen igen, hvorfor kan du ikke være som andre børn.

I kraft af sin mangel og sit særpræg kan Karl ikke opfylde sin mors ønske, og han tager tilsyneladende roligt og resigneret mod fornedrelserne. Ved at

gå sine egne veje uden at nogen bemærker det, prøver han at forhindre »det anderledes« i at komme for tydeligt frem; men i sit indre bygger han en trods op, så hans svaghed bliver den styrke, der driver ham frem mod de mål, hans evner har åbnet mulighed for. Hans oprør mod tilpasningskravet bliver positivt og skaber en ny frugtbarhed; han er stærk nok til at bære sin mangel på almindelighed.

Man godtager de tre drenge og kommer til at holde af dem, for de er ofre for et urimeligt og ødelæggende dogme, der kun ønsker at slette dem ud, så de forsvinder i den grå intethed. Jonas reddes efter at være knækket så stærkt, som han kunne tåle det, og mon ikke han når på samme måde som Karl at finde sin styrke i svagheden eller at udfylde sin svaghed med positiv indsats. Hos Wilfred må vi beklage, at hans modstand mod spændetrøjen blev negativ, så resultatet var ødelæggende i stedet for udfyldende. – Og her møder vi hovedtanken hos Robert Lindner. Indbygget i mennesket som grundlag for dets bevidsthed ligger oprørsinstinktet med sin trang til at overvinde og beherske alle hindringer – naturskabte som menneskeskabte – der ligger mellem mennesket og dets fjerne mål, som det aldrig vil nå, men altid vil stræbe efter. Det er fra dette instinkt mennesket har sin natur – rastløs, søgende nysgerrig, altid utilfredsstillet, evigt kæmpende. Det har aldrig ladet mennesket bøje sig for sit livs begrænsning, men har ledet det til at bekæmpe døden og dødeligheden. Mennesket er en oprører. Det er af sin egen natur tvunget til *ikke* at tilpasse sig engang givne normer, og heri ligger den vigtigste grund til den spænding, mennesket i dag lever under i forhold til samfundet. Det kan ikke fornægte oprørstrangen og samtidig forblive menneske. Det må gøre oprør for at leve.

Det må være opgaven at lære vor protesterende, oprørske natur at kende og lære at gøre brug af den, fremme den på alle kulturplaner, nære den hos vore børn, så den kan benyttes til et effektivt og positivt oprør mod tilpasningskravet, der står som hindring for videreførelse og nyskabelse af den menneskelige kultur og livsmål. Oprør i disse måls navn og ledet på en måde, der ikke krænker ånden bag dem, er positivt, ægte oprør.

Povl Brøndsted.

FORÅR OVER EUROPA

Å – kunne jeg fortælle dig
et æventyr, mit barn,
om børn, der aldrig kendte sult
og graa ruiners skarn.
Om drenge ingen havde lært
at tømme en pistol
mod nattens røde hjerte
og mod dagens lyse sol.

Å – kunne jeg fortælle dig
et sælsomt æventyr
langt borte fra en vished om
de søndersprængte byer.
Fortælle om en verden,
der var god mod sine små
og aldrig gav dem håndgranatens
mod at leve på.

I mørke kældres fugtighed,
hvor råddenskaben står
og skriger i en feberkrops
betændte hungersår,
går børn omkring, små blege børn,
som ingen verden har
og søger blandt forkrøblet liv

I små, grå hænders vifteform
står håndens knogler spændt
mod hudens skøre, blanke væg,
materiebetændt.
Der jamrer fra hver skorpet mund
en ordløs bøn om brød . . .
så vralter en fra blod og snavs
til ensomhed og død.

De brænder lig i skovene
på denne forårsdag,
hvor løvets himmel lukker sig
om livets nederlag.
Nu blomstrer anemonerne
på stilkens grønne garn . . .
– – –
Å – kunne jeg fortælle dig
et æventyr, mit barn.

Halfdan Rasmussen.

AFRIKANSK NEGER BESØGER AFRIKA

Paaskedag 1953 sad et lille Selskab og drak Kaffe i Spisestuen i en elegant parisisk Lejlighed overfor Sorbonne Universitetet. Samtalen har næppe adskilt sig synderligt fra saa mange andre Kaffebordskonversationer paa en saadan Helligdag. Ganske vist sagde en af Gæsterne løst henkastet til Familiefaderen, en paafaldende lysebrun Neger: »Hvorfor rejser De ikke til Afrika?« Men i en Tid, hvor Storvildtjagt er paa Mode i Paris' mondæne Krese, kan dette godt opfattes som et ganske selvfølgeligt Spørgsmaal. Det undrede heller ikke de andre tilstedeværende. Mere forundrede blev de, da den lysebrune, efter at han paa Spørgsmaalet om, hvor lang Tid det tog at komme derover, kort afgjorde: »Godt, jeg rejser!«

Det er Negrenes Dostojevski, den verdensberømte Forfatter *Richard Wright,* der indleder sin Bog *Black Power* med at fortælle denne lille Kaffebords-episode.*)

Richard Wright, som har viet sit Liv til Kampen for Negrenes Frigørelse og Ligestilling med den hvide Mand, er nok en af de mest særprægede Turister, som nogensinde har plantet sin Kuffert paa afrikansk Jord. I Virkeligheden var han også selv Afrikaner af Afstamning, og nu, i sin Alders 47. Aar vilde han opsøge sine Fædres Land, »for,« skriver han, »ifølge det hævdvunde Begreber om Race dèr at finde noget af »mig selv«.«

Men den sorte Mand fra den hvide Mands Civilisation fandt ikke det, han søgte, men en vildfremmed Verden. Han skriver forfærdet: »Hele dette brogede Virvar af Søer, Urskov, nøgne Kroppe og Urskov hensatte mig i en dyb, indre Konflikt . . . Jeg protesterede instinktivt mod alt det, jeg saa.«

Oplevelserne i Afrika gjorde, at han maatte tage sine forudfattede Meninger og de store Planer om Negrenes politiske Frigørelse op til Revision: »Disse sorte Mennesker gik i den Grad i eet med Snavs, at det var umuligt at afgøre, hvor »det menneskelige« hørte op og »det jordagtige« begyndte . . . Disse Mennesker levede i og af Snavs.«

*) Bogen er endnu ikke oversat. Paa Dansk foreligger af Richard Wright kun Romanerne *Søn af de Sorte, Sort Ungdom* og *Vidnet.*

Richard Wright.

Denne Konstatering havde sikkert ikke overrasket en hvid Mand paa Rejse i Afrika. Men paa Forfatteren Richard Wright virkede den mildest talt chokerende. For denne amerikanske Neger blev Mødet med den afrikanske Virkelighed en ubehagelig Opvaagnen.

Med Mindet om en glædesløs Barndoms- og Ungdomstid i de amerikanske Sydstater, hvor han som saa mange andre Negre havde været hundset og truet paa Livet under de hvides brutale Raceforfølgelser, var han draget til den Verdensdel, hvorfra hans Forfædre under umenneskelige Lidelser var blevet deporteret til Amerika. Og Inspirationen havde han hentet i de europæiske Ideer om Frihed og Lighed for alle!

Han ventede at træffe ligesindede i Afrika og Foregangsmænd, som – ganske vist ad andre Veje end han – arbejdede mod samme Maal: Anerkendelse af den Grundsætning, at alle Mennesker er født lige.

Som Rejsens Maal opsøgte han den britiske Koloni *Guldkysten,* fordi den »maaske netop var den Del af Afrika, hvor menneskeligt Fællesskab mellem de indfødte havde naaet sin højeste Udvikling, hvor der netop var noget af det, man forlængst havde sat over Styr i den hvide Mands Verden«. Han mente, at Guldkysten maatte være Fællesnævneren for alt værdifuldt i en hel Verdensdels Kultur og Fællesnævneren for alt det, den hvide Mand i sine bedste Øjeblikke præker om, men ikke efterlever. Den Livsform, der er Forudsætning for Demokratiet.

Hvid og Sort.

Paa Sørejsen læste han den ene Bog efter den anden om Negerslaveriet og Afrika. Men allerede her fik hans Fremtidsideer et Skud for Boven. Mellem de andre Passagerer var der ogsaa en anden sort Mand. Han var Dommer i den britiske Koloni *Nigeria*. Til Wrights store Forundring paastod han, at *hans* Landsmænd i hvert Fald ikke var modne til demokratisk Selvstyre: »I Nigeria er vi allerhøjst 100.000, der kan læse og skrive af en Befolkning paa 2 Mill. Vi, det lille Mindretal, regerer med Forordninger. Det er ikke i Folkestyrets Aand, men det har vi heller aldrig villet paastaa.«

Naa, denne sorte Akademiker, der var Englændernes føjelige Kreatur, maatte være en Undtagelse! Wright kunde ikke give ham Ret. Han skriver: »Allerede som 12-aarig var jeg naaet til Afklaring om Livet og Negerspørgsmaalet. Og jeg havde ikke siden skiftet Mening.«

I en af sine første Noveller fra Sydstaterne fortæller Wright om nogle Negerdrenge, som en hvid Kvinde og hendes Ledsager overrasker i at trodse Forbudet mod Badning et Sted ved Kysten, hvor der var Opslag »Badning forbudt for Negre og Hunde«. Manden skyder lige ind i Flokken med sit Jagtgevær. En af Drengene styrter død om. De andre bliver desperate i deres Fortvivlelse, kaster sig over Manden, tager Bøssen fra ham og skyder ham. Bagefter er de rædselsslagne. Rygtet om det forefaldne breder sig som en Løbeild. Det lykkes Gerningsmanden at gemme sig for den ophidsede Folkemængde. Fra sit Skjulested ser han, hvordan Pøblen af hvide Mennesker

stikker Ild paa hans Forældres Hus. Derefter dypper de en af hans Kammerater i en Tønde med Vejtjære, ruller ham i Hønsefjer og brænder ham levende. Det lykkes ham selv at slippe bort. Han flygter til de mere negervenlige Nordstater og redder Livet. – Overalt i Richard Wrights Digtning møder vi den sort-hvide Frontstilling serveret i skarp Sovs. Og næsten alt, hvad han har skrevet, bygger paa personlige Oplevelser eller paa Begivenheder, han har faaet fortalt. Det gælder fx. om de to af hans tre Bøger, *Sort Ungdom* og *Søn af de sorte*. De, som har læst dem, kan danne sig en Forestilling om, hvordan Sult og Prygl helt har overskygget hans Barndom og Ungdom.

Richard Wright blev født i 1908 paa en Farm i Mississippi, den Stat i U. S. A., der har den største Negerprocent, men som ogsaa er den mest negerfjendtlige Stat. Hans Bedsteforældre havde været Slaver paa Farmen. Faren døde tidligt. Moren maatte bjerge Føden til den lille Familie som Vaskekone og Kokkepige. (Richard havde ogsaa en Broder.) Hun blev imidlertid alvorligt syg, og Richard boede skiftevis paa Børnehjem og hos Familie. Begge Steder fik han Prygl. Tilværelsens Lyssider saa han ikke meget til. Tværtimod. Man kan vel sige, at han blev slæbt gennem alle Negerslumkvarterets Rendestene. Om sig selv siger han, at han allerede som 6-aarig havde været Alkoholiker! Morens Sygdom mærkede ham for Livet. »I mit Sind blev Morens Lidelser til Symbolet paa Fattigdommen, Skuffelserne og Lidelsen . . . En tung Skæbne, som aldrig skulde forlade mig, rugede over mig . . . men samtidig gav dette Tungsind mig ogsaa mod . . . til at flygte for en ukendt Skæbne, som truede mig og søgte at knuse mig.«

Som »Niggerboy« var han altid blevet holdt nede af sine hvide Arbejdskammerater. Derfor forlod han Hjemstavnen og fægtede sig igennem til Nordstaterne, til Chicago, hvor han begyndte at skrive. Dog ikke som en Sydstaternes Jeremias. I sin Klagesang over den amerikanske Negers Elendighed var han lige fra første Færd i Offensiven. Hans Maal var at ryste Verden.

Ganske vist stod han grundet paa sin Afstamning – en af hans Bedstemødre var hvid – mellem to Fronter. Bedsteforældrene legemliggjorde i den halvvoksne Mulat de to Magter, mellem hvilke han var stillet. Den hvide Bedstemor var for den faderløse Dreng den straffende Dommer. I sin sorte Bedstefar saa han derimod »Onkel Tom«-Typen, den foragtede, ydmyge Negertype. Han var Veteran fra Borgerkrigen 1861–65, der førte til Negerslaveriets Ophævelse, men kunde hverken læse eller skrive og havde derfor ikke opdaget, at hans Hjemsendelsespas fra Krigen bar et forkert Navn. Det var blevet forfalsket. Han kunde derfor ikke faa Pension som andre Krigsveteraner. Krigsministeriet kendte ham ikke!

Bedstefarens Retsløshed og Frygtsomhed blev for ham Symbolet paa de

sortes krybende og underdanige Holdning, og den forekom Wright lige saa forkastelig som de hvides Terror. Her vilde han sætte ind! Det kan derfor ikke undre, at det kommunistiske Parti havde let Spil med denne sorte Individualist. Senere – omtrent paa samme Tid som Arthur Koestler – gennemskuede han Spillet. De ydede begge deres Bidrag til Samlebaandet af frafaldne Kommunisters Bekendelser. Den kommunistiske Gud svigtede. Alligevel var han sikkert faldet som Offer for den kommunistfjendtlige Senator McCarthys Udrensningsaktion, hvis han ikke i 1946 havde taget Ophold i Paris med sin hvide Kone og to Børn.

Her var det saa, at han den omtalte Paaskedag pludselig besluttede sig til Rejsen til Guldkysten for at faa Lejlighed til at gribe ind. Det psykologiske Tidspunkt var inde nu, da Nkrumah, den sorte Premierminister stod i Begreb med at andrage om Selvstyre. Wright vilde lede Udviklingen i demokratisk Retning!

Med store Forventninger og de bedste demokratiske Forsætter gik han i Land. Men allerede de første Indtryk af Forfædrenes Land afsvalede hans Begejstring: »Hver Gang, jeg skraaede over Gaden, fløj en Sky af dovne fede Fluer op fra Rendestenen, hvor Stanken af raadden Fisk blandede sig med Stank af Urin og menneskelige Efterladenskaber. En Sværm af nøgne, skrøbelige Børn fulgte i Hælene paa mig . . . Deres Maver var oppustede og udspændte som sorte Trommeskind. Næsten hvert eneste Barn, Dreng eller Pige, havde en udtalt Navlebrok . . .«

Forgæves forsøgte han at opdage et eller andet, han havde fælles med disse Mennesker. Han saa paa deres Dans, men heller ikke den kaldte paa noget i ham, som han kendte fra Sydstaterne.

Han gik ind paa sit Hotelværelse og laaste omhyggeligt Døren efter sig. Det var bittert at erkende Sandheden. »Aldrig kan jeg paa Grund af Race føle mig »ens med« Afrikanerne . . . Jeg var sort, og de var sorte, men min sorte Hudfarve kunde ikke hjælpe mig . . .«

En Nederdreng tiltalte ham paa Gaden og bad om at faa hans Fotografiapparat. Han vilde saa til Gengæld overlade Wright saa mange Fotografier, som det var nødvendigt at sælge for at faa Apparatet betalt. Wright forstod, at Drengen mente det i ramme Alvor og slet ikke begreb, at saadan noget var helt vanvittigt efter europæiske Begreber om dit og mit. En Neger, der havde studeret i Amerika, forklarede Wright Sagens rette Sammenhæng: »Drengen vilde blot bringe en Slags Slægtskab i Stand med Dem. I Guldkysten kan enhver Dreng gaa til sin »Onkel« og bede om Føde og Klæder. »Onkelen« maa ikke sige nej. Han er moralsk forpligtet. Det er Stammens Lov.«

Engang, da han havde lejet en Bil i Akkra, Hovedstaden i Guldkysten,

sprang et Pigebarn uden videre ind i Vognen til ham. I Modsætning til de fleste af sine Medsøstre var hun elegant i Tøjet. Uden Omsvøb og Dikkedarer bad hun om at komme med ham op paa hans Hotelværelse! Han var som lamslaaet og kunde ikke forstaa Grunden til Pigens noget ejendommelige Optræden, men fik saa at vide, at hun skulde til England for at studere og ikke havde Penge nok til Rejsen! »Hun benyttede sig af Stammetilværelsens primitive Metoder for at etablere Kontakt med det 20. Aarhundredes Viden«, konstaterer han opgivende.

En virkningsfuld Anskuelsesundervisning i Vestafrikas Forudsætninger for Demokrati fik han ved Receptionen hos Nkrumah for Næsen af et Hav af Mennesker. Her holdt han en kort Tale til Folket: »Jeg er en af Afrikas fortabte Sønner, som er kommet tilbage til sine Forfædres Land. Det er kun tilsyneladende, jeg virker fremmedartet paa jer, for set i Lys af vor fælles Arv af Lidelse og Sult og vor fælles Stræben mod Frihed, slaar vore Hjerter i samme Takt.« Han havde ventet Bifaldstilkendegivelser. De udeblev. Pinlig Tavshed. Men da Nkrumah rejste sig op, brød den sorte Menneskemængde med eet ud i spontan Hyldest, et kollektivt Brøl, et tusindstemmigt »free – dooom«. Samtidig løftedes Hænderne skraat opad med Haandfladerne fremefter. Det mindede unægtelig betænkeligt om Fascisthilsenen! Saadan var ogsaa Hitler og Mussolini blevet hyldet af deres tro Undersaatter!

Det havde han alligevel sidst ventet at opleve i »det forjættede Land«.

Og saadan gik det overalt, hvor han troede, at han skulle finde Sporene af »sig selv«. Den afrikanske Neger havde i Virkeligheden intet med ham selv at gøre.

Som faderløst Barn havde han under Morens Sygdom set, hvor stærkt Sammenholdet og den gensidige Hjælpsomhed var i Sydstaternes Negerfamilier. I Urskoven troede han, at han skulde opleve et lignende Broderskab. Og her saa det ud til, at han skulde faa Ret. Men da det kom til Stykket, var det alligevel ikke det samme. – Da han kørte ind i Landet med sin sorte Chauffør, en tidligere Sværvægtsbokser, saa han, at Chaufføren overalt havde »Brødre« og »Søstre«, hvor han kunde tage hen og blive »fodret af«. Selv de fjerneste Slægtninge regnes med til Familien. Man kan udtrykke det saadan, at Stammen – eller Klanen – har Forsørgerpligt overfor alle dens Medlemmer. Til Gengæld har fx. en ung Mand, som Klanen har sendt til England for at studere, naar han kommer tilbage, Pligt til at underholde enhver i hele Klanen, som ikke kan klare sig selv.

Men den afgørende Forskel fandt Wright i *Forudsætningerne* for Sammenholdet mellem Negrene i Nordamerikas Sydstater paa den ene og mellem Negrene indbyrdes i Guldkysten paa den anden Side. For mens hine blev

holdt sammen af det Tryk, en negerfjendtlig Omverden øvede, var Sammenholdet mellem disse religiøst begrundet, dikteret af Frygt for de afdøde. Den afrikanske Neger tror, at hans Forfædres Aander stadig lurer paa en Lejlighed til at tilføje ham noget ondt. Derfor lever han hele sit Liv i bestandig Angst for disse Aander. De skal formildes.

Nu forstod Wright ogsaa, hvorfor Afrikanerne havde solgt saa mange af deres sorte Brødre til Slaveriet. »At være Slave,« skriver han, »var et Bevis paa, at man havde gjort noget slemt og derfor fik sin retfærdige Straf . . . at blive solgt som Slave betød ganske simpelt, at Forfædrenes Aander havde dømt een til Undergang.« Han forstod, at set fra Afrikanernes Synsvinkel maatte den aarhundredlange Undertrykkelse se ud som en rimelig Straf, at det i Virkeligheden ogsaa var Aandefrygten, der forklarede den ydmyge kuede »Onkel Tom«-Holdning, den, som han, Forkæmperen for Negrenes Frigørelse og »Onkel Tom«-Underdanighedens Fjende Nr. 1, netop ikke havde drømt om at finde i Afrika. Og endelig saa han, at i Afrika er det stadig Skik og Brug at ofre Mennesker for at blødgøre de afdøde og for at sone. Han skriver saaledes: »Jeg har hørt sige, at en Høvding kræver 12 Dødsofre, og ved en Konges Død er dette ikke engang nok!« Han citerer en engelsk Læge fra Guldkysten, som han har talt med: »Hvis en Konge dør, skal det stedlige Politi skaffe en Tønde fuld af Menneskehoveder til Veje og slæbe den hen til Politivagten.«

Han opnaaede ikke selv den Ære at blive inviteret til Kannibalisme hos den jævne Negerbefolkning og kom paa den anden Side heller ikke i Kontakt med den europæiserede Elite, som havde studeret i England. Og den ligeledes i England uddannede Nkrumah var mistroisk og køligt afvisende overfor ham. – For Resten var de øvrige Repræsentanter for Guldkystens »Intelligens«, d. v. s. de, der kunde læse og skrive, uenige med deres Premierminister. De fandt, at Nkrumah forcerede Udviklingen alt for hurtigt frem, og at hans Sammenblanding af urgamle Stammetraditioner med vesteuropæiske Ideer var farlig!

Denne oppositionelle Elite tror, at der kun er et eneste Lægemiddel mod alle de fortvivlede Tabuforestillinger, deres Landmænd gaar og trækkes med: Den langsomme Opdragelse. Derfor holder den paa, at den økonomiske, kulturelle og hygiejniske Udvikling skal komme i første Række. Og her er der nok at tage fat paa. Politisk Selvstyre og Demokrati skal komme tilsidst!

Da Wright tog Afsked med den sorte Verdensdel, kastede han sin teoretisk-reformatoriske Rejsebagage over Bord og opmuntrede i Stedet for den sorte Diktator til Fasthed. Bogen slutter med Ordene: »Diktaturet maa opretholdes, lige til Angsten for den hvide Mands Verden er døet ud.« Det er, som man

her hører Ekkoet af en stor Skuffelse. Det er den fortvivlede Reaktion hos ham, der drog ud til det, han troede var alle Negres »forjættede Land« for at faa bekræftet sin Teori: »Onkel Tom er død«.

Teorien holdt ikke Stik.

Hilsen til alle gamle Elever fra Vinteren 1951/52 til og med Sommeren 1956.

Thomas Rørdam.

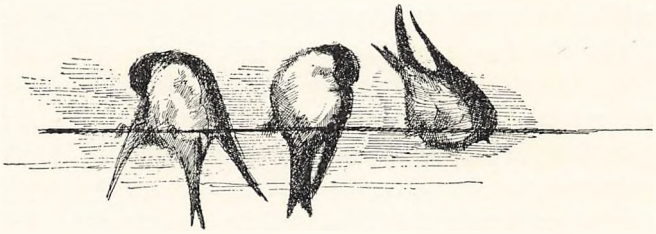

LAD FALDE, HVAD IKKE KAN STÅ

For et års tid siden udsendte Gyldendals forlag et udvalg af forfatteren Jørgen Nielsens bedste artikler. Samlingen har fået titlen: »Hvem er vi?« efter den ældste af artiklerne, som fremkom i »Fyns Venstreblad« 1931. En anden kronik »Underlige mennesker« fandtes i »Social-Demokraten« 1945. Udvalget omfatter således arbejder fra forfatterskabets begyndelse i trediverne til umiddelbart før Jørgen Nielsens død.

Bogen er delt i tre afsnit. I det første reflekterer forfatteren over emner som: »Vor tids menneskeopfattelse«, »Menneske og milieu«, »Moralsk instinkt«, »Karakterstyrke«, »Naivitet« o. lign. – Når man har læst disse betragtninger, da føler man taknemmelighed ved at have været i et skarpsynet og redeligt menneskes selskab.

Den røde tråd, som kan spores gennem disse artikler, er et opgør med tidens tro på, at det er milieu og påvirkning, der spiller den dominerende rolle ved formningen af et menneskes karakter og væsen. Et emne, som *umiddelbart* må have interesse for enhver lærer og enhver, der på en eller anden måde virker som leder for børn eller unge. Men iøvrigt et tema, som må vedkomme ethvert menneske, der overhovedet tænker ud over øjeblikket.

Jørgen Nielsen erkender, at man ganske vist *taler* om to faktorer: 1. de medfødte anlæg, 2. milieuets påvirkning. Talemåderne kan således tilsyneladende være ganske fornuftige, men når det kommer til de afgørende realiteter, er indstillingen i høj grad skæv og uden ligevægt. Han skriver: »Nu er vi jo meget høflige mod hverandre her i landet, så høflige, at det er vanskeligt at få tag i det teorier, man ønsker at korrigere. Officielt er vi alle lige gode og lige kloge; man lader som om .... –. I det mere skjulte og i realiteten råder den mening, at vi er af højst forskellig værd, og at denne højere eller lavere kvalitet er et resultat af vor opdragelse, vore omgivelser, vort milieu kort sagt. Men hvor bliver mennesket af under alt dette?« Forfatteren hævder, at de spor, milieupåvirkningen efterlader, kun bør antages som een side (måske en sekundær side) af det hele menneske; det gælder erhvervelser som: dialekt, manerer, vaner samt endog bevidsthedsindhold. Og idet han omtaler en bestemt person, søger han at klarlægge den anden, den oprindelige side af menneskets væsen: »Men hvad jeg drister mig til at mene er, at hans livsfornemmelse var netop således, som den under alle

omstændigheder ville have været, hans indre reaktioner var originale, hans egne og aldeles ikke undergivet et milieus magt. Her møder vi det primære.«

Jørgen Nielsen er således ikke blind for, at der i menneskesindet er områder, der som voks kan bearbejdes og omformes efter forgodtbefindende – lag, der er som grammofonplader, hvorpå milieuet indspiller sine melodier. Men det er overfladeforeteelser. I dybet – bag disse overfladiske aftryk – finder han hos ethvert menneske et sind, en kerne, en individualitet, et organisk princip, som ikke sådan lader sig ændre. »Man kan gøre meget ved et menneske. Vi er alle skrøbelige som bekendt, det er ganske rigtigt. Mennesket har magt over mennesket, men denne magt har sin grænse. Man kan sagtens skabe ulykke, gøre ondt, volde sorg, man kan også skabe glæde, hvis man har viljen dertil og en lykkelig hånd. Men man kan ikke forvandle et menneske, man kan ikke vende op og ned på dets individualitet.«

Disse citater antyder det grundsynspunkt, der går som et rigt varieret tema gennem hele den første del af bogen: »Hvem er vi?« Stemningen i disse artikler kan være mørk og dyster. Deres indhold er åbenbart en hjertesag for forfatteren, og de præges derfor af megen alvor, der dog ikke er helt uden humor.

I det andet afsnit findes en række skildringer af naturen på den egn, som han følte sig så uløseligt knyttet til: egnen omkring Pårup i Midtjylland. Endvidere fortæller han om mennesker, som han har kendt; mærkelige mennesker, præget af naturen på den magre hedestrækning. Og man forstår, at det sker med rette, når Paul la Cour et sted kalder Jørgen Nielsen for: »den store menneskekender«. I kronikkerne »Hundens og kattens sind« og »En dreng mellem dyr« fortæller han betagende om sin barndom og opvækst på husmandsstedet og om sine oplevelser med dyrene der. Fra sit 7. år »landarbejder« – »ingen landarbejder har i forhold til sine kræfter arbejdet hårdere«. Han havde ingen let barndom. »Senere blev livet aldrig »let«, men det blev lettere.« En gribende fortælling om barnesindets ukuelighed i en hård verden af slid og slæb og meningsløshed. »Fra den tid stammer vistnok min manglende overbevisning om, at mekanisk arbejde er sjælsnedbrydende og sløvende. Tvang er nedbrydende (når den er det), men er man endelig under tvang, så er det dog af det gode, at det ikke er hele bevidstheden, der er berøvet fri udfoldelse, men kun en ringe reflektorisk del af den. Jeg lugede roer i en slags trance, lykkeligt glemmende tid og sted for mine barnlige syner. Det var under sådant arbejde, at jeg »opfandt« levende billeder og dampmaskinen, jeg havde ingen til at forklare mig, »hvordan det gik til«, og så måtte jeg selv regne det ud.«

Barnets fantasi og oprindelighed lader sig ikke kue. Den voksne bukker

lettere under for dagenes tryk. For dagene er strenge også for den voksne – om dette handler sidste afsnit i bogen.

Jørgen Nielsen ser med megen skepsis på den moderne form for civilisation. Ikke sådan, at han er blind for eller underkender tidens imponerende tekniske og materielle stade; men man forstår, at han sit liv igennem med fortvivlelse i sindet har søgt efter kulturelle rammer, livsformer, hvori det oprindelige i mennesket kunne gro og udfolde sig – men hans søgen var aldeles forgæves. I Dostojefski-kronikken i bogens sidste del, skriver han følgende: »De vilkår, under hvilke vi lever (og under hvilke, vi *har* levet i de sidste tyve år og længere; vi har blot meget naturligt så længe som muligt strittet imod at erkende fakta), er umenneskelige, ulidelige. De er det rent materielt, rent kropsligt og umiddelbart for store folkeslag jorden over, og de er det i abstrakt forstand, hvormed i denne forbindelse blot menes rent menneskeligt, for alle – for alle, der overhovedet tænker og fornemmer noget ud over øjeblikket. Der er ingen tryghed i noget, ingen grund at stå på. Jeg husker en sætning fra en engelsk bog, der udkom, da det truede, endnu kun truede med krig, men faren et øjeblik syntes drevet over, den lød »historisk« og forfærdelig således: »Europe prepared for death«. Ja, vi beredte os på at dø, alle – vi er stadig beredt på det, og mange, mange er allerede døde. Men det er ikke alt, vi er alle Vorherre en død skyldig. Det kan ses i øjnene. Men vi har beredt os til – eller kan i kommende dage blive nødt til at berede os til – det, der er værre end døden. Så grufuld, så nådesløs er tiden, vi lever i. Der er intet helle .....

Livet, som det nu bydes os, kan ikke bæres. Dog må det bæres. Det er tidens paradoks.«

Sådan taler et fortvivlet menneske. Sådan taler han, der som dreng klarede sig gennem tilværelsens tryk med sin oprindelighed i behold – sådan taler han som voksen mand. Den oprindelige, naturlige grundstamme er hos den voksne splittet og sprængt. Hans sind er sammenhængsløst – han er fortabt. I sin sidste roman »Et hus splidagtigt med sig selv« er hovedskikkelsen, Graves, netop et sådant menneske – en fordømt. Jørgen Nielsen skriver om ham: »Og det kunne ikke nytte, han vendte sit blik mod stjernerne. – Ulykken var inde i ham selv.« Også her træder forfatterens kongstanke frem: det dybeste i menneskets sind lader sig ikke ændre, eftersom milieuet finder det for godt, det sprænges måske, men ændres gør det ikke. Skal mennesket udfolde sig i overensstemmelse med sin natur, da må omgivelserne være derefter. Denne sindets vækst er efter Jørgen Nielsens opfattelse en livsbetingelse, og han anser den for udelukket indenfor vor civilisations rammer. Dette er for Jørgen Nielsen vor tids store paradoksale tragedie.

Har man med åbent sind læst bogen »Hvem er vi?«, og har man under læsningen set sig nødsaget til at nikke bekræftende til det væsentlige i den, da føler man sig ribbet og afklædt om ikke for al optimisme, så i hvert fald for al billig og letfærdig optimisme. Da er man i den situation, hvor livet ikke længere synes let; for da er de forlorne støttepiller faldet. Da er alle rodløse håb bristet – alle håb undtagen (måske) netop *eet*. Da – *omsider* – fik man øren som kunne høre følgende digt. (Og blikket vendtes alligevel mod stjernerne.):

Jeg tjener.

Jeg ville trodsigt kaste Byrden fra mig,
den Sten, der sinked hvert af mine Skridt;
jeg slæbte mig fortvivlet frem mod Maalet,
saa langsomt, at jeg syntes lige vidt.

Da bad jeg ham, hvis Navn vi ikke kender,
som evigt raader over Liv og Død:
»Jeg kommer lydigt, Gud, men tag min Byrde,
at jeg kan vinde frem og naa din Fod.«

Men gennem Mørket lød den store Stemme:
»Den Sten du tynges af den lange Vej,
den bærer mit, din Herres skjulte Mærke.
Jeg venter *den* tilbage, ikke dig.

Grethe Heltberg.

Derfor tør bogen »Hvem er vi?« trods alt anbefales. Derfor bør den læses af mange.

Jens Krogslund.

GRÆNSEUNGDOMS VILKÅR

I ÅRENE EFTER 1945 så vi det mærkelige, at en stor del af de mennesker, som bor i området mellem den nuværende grænse og Ejderen, altså inden for det tyske statsområde, meldte sig som danske. Det kan vist roligt siges, at for de fleste her nord for grænsen var det noget mærkeligt og uforståeligt, der da skete. Vi blev tvunget til at se historisk på disse begivenheder.

Historien kan fortælle, hvordan dansk sprog og kultur i flere hundrede år er blevet trængt nord på, hvordan vi fra dansk side er veget tilbage og har bøjet af over for de stærke kulturstrømme sydfra. I 1864 blev denne udvikling stærkt understreget ved at grænsen flyttedes langt mod nord. Det danske folk blev lammet, da de så virkningen af århundreders udvikling, men selve denne lammelse var det vel, som åbnede øjnene hos mange for, hvad vi havde tabt, og hvad vi havde gjort af fejltrin.

Man havde ikke set forskellen i de to kulturer; om man talte tysk eller dansk var ligegyldigt, bare man blev forstået. Tysk var det fineste, og derfor brugte man selvfølgelig det; man ville da ikke være bekendt at tale dette kartoffeldansk, som man kaldte den sønderjyske dialekt.

Det er i grunden ikke godt at vide, hvor langt denne udvikling ville have fortsat mod nord, hvis ikke grænseflytningen 1864 havde sat en stopper for den. Det, som tyskerne troede var en sejr og en besegling af århundreders virke, blev noget ganske andet, nu mødte man pludselig tysk på en anden måde end som kultursprog; fra nu af blev der kommanderet på dette sprog, og i hverdagen bestemte det folkets livsindhold. Sprogets væsen fulgte nu med og viste et indhold, som var fremmed og ikke stemte overens med det, landets beboere ville vedkende sig.

Mange udvandrede, mange blev opslugt i det store rige mod syd, men de, der blev tilbage og måtte finde en form at leve på under det nye styre, blev underlig spaltede i deres sjæleliv. Krigene tappede landet for blod, og rundt omkring på slagmarkerne fandt mangen slesviger ud af, at dette var forkert, og at hans tilhørsforhold var et andet, end han hidtil havde troet. Tyskerne lærte selv disse folk, at de ikke var tyske, og derfor kom den store tilstrømning til de danske rækker efter 1945.

De forskellige grene af det danske arbejde var allerede kommet i gang efter Nordslesvigs genforening i 1920, men det var i ret beskedent omfang, men nu kom det med eksplosionsagtig kraft på alle de områder, hvor dansk folkelig kultur viser sig.

Det var naturligt, at ungdommen søgte sammen, og de, der havde lært at tale dansk, ville gerne have et sted, hvor de kunne holde det, de havde lært, vedlige og samtidig lære mere.

I de store organisationer, som skulle bære de danske krav frem, og som skulle skabe det læ, der skulle til for at det danske kunne vokse, var sproget tysk eller plattysk, da det var de sprog, som alle kunne forstå. Ungdomsforeningerne skød da frem og blev bærere af dansk sprog i overgangstiden. Der blev søgt forbindelse til de danske ungdomsorganisationer, og dette samarbejde blev af stor betydning på begge sider af grænsen, idet det nemlig betød en fornyelse af det ungdomsarbejde, som mange steder måske var ved at sygne hen; man fik her en opgave, som gav arbejdet nyt indhold.

Syd for grænsen tog efterhånden Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU) form og blev den organisation, som samlede alt dansk arbejde under én hat, hvor forskelligt det ellers måtte synes. Man gjorde det ud fra den betragtning, at det var vigtigt, at vi udadtil viste en fælles front, det var måske også lettere at skaffe midler til arbejdet.

Nu begynder foreningerne at fejre 10 års jubilæum og har altså en arbejdsperiode bag sig, og vil man spørge, hvordan har man arbejdet, må svaret blive, ligesom de tilsvarende foreninger nord for grænsen med ganske lille tillempning efter de noget særprægede forhold. Der er vist ikke stor forskel på, om man er til møde nord eller syd for grænsen, og forskellen er i de senere år endda blevet mindsket.

Vi finder K. F. U. K. og M., drenge- og pigespejdere, F. D. F., idrætsforeninger og ungdomsforeninger. Der arbejdes med møder, bibeltimer, folkedans, gymnastik, fritidsklubber, fodbold, roning, amatørteater, atletik, kursus af forskellig art o. m. a. En broget mangfoldighed, som har sit sigte i een ting, at bevare og udbygge forbindelsen med moderlandet. Her er de mange rejser til fadderskaber og venner samt besøg dernede af folk herfra af en uvurderlig betydning.

Det er regnet ud, at vore unge yder mere af deres egen lomme end de unge i de tyske organisationer; vi står her over for en strøm af penge sydfra, tipsmidler, og hvad det nu kan være. De tyske foreninger kan byde på fordele, f. eks. gratis sportstøj m. m. De frister vore unge på alle måder: en god stilling, en god plads på et godt fodboldhold o. lign. En gang imellem glider en ud, men det er ikke let for dem at gøre det; de har mødt noget i

det danske, som de ikke kan slippe; det er som mange efterhånden hviler i det danske, det er blevet en del af dem selv. Ti års virke har sat sig dybe spor, det har ændret mange mennesker helt ind i deres inderste kærne, og de er blevet danske mennesker, som har al den støtte behov, vi kan give dem, også helt derind, hvor det gælder selve grænsespørgsmålet.

Den skygge, der hviler over hele arbejdet i dag, er militærpligten i det nye år. Vil vore unge bevare retten til den hjemstavn, som bliver truet hårdt nok af flygtningene med de mange penge til bosætning og lign., så må de trække i trøjen. Mon vi nordfra kan sætte os helt ind i, hvad det vil sige at blive tysk soldat og eventuelt endnu en gang komme til at kæmpe for en fremmed sag? Der er gjort, hvad der gøres kan for at mildne det for disse mennesker: værnepligten skal aftjenes i hjemstavnen, tilladelse til at få danske aviser og blade, og til at besøge danske lokaler og møder o. s. v. Men et er, hvad man forhandler sig til, et andet er det daglige liv i trøjen blandt kammerater og officerer. Der skal en stærk vilje og en god portion sejghed til at holde fast. Mangen ung mand går i dag mellem Flensborg fjord og Ejderen og fører en indre kamp. Hvad skal han? Kun uvilje mod at bruge vold bliver anerkendt som grund til fritagelse – og så er erstatningstjeneste sikker. Udvandringen er en mulighed, men så mister han retten til hjemstavnen.

Har man personlig kontakt med folk dernede, kan man måske hjælpe dem ved at holde forbindelsen vedlige – selv om det måske kan skorte på breve. Et brev eller en lille pakke kan måske være det, som hjælper over en svær krise; og i det arbejde står vi alle på begge sider af grænsen med ansvar.

Med dette vil jeg gerne sende alle ukendte og kendte venner af gymnastikhøjskolen de bedste ønsker om en god jul og et godt nyt år.

Andreas Andersen.

LYT TIL DIT HJERTE

Hvad ved du vel om godt og ondt,
du, som i stridens vold
har overlevet hvert sekund
erindringsløs og kold.
Du, som har gemt det gode bort
til det blev hjerteløst og hårdt.

Den varme som blev kulet ned
brød aldrig ud i sang.
Og underkuet kærlighed
må blive had engang.
Lyt til dit hjerte mens det slår.
Du når kun, hvad dit hjerte når.

Dit mål for drømme sygner hen
når hjertet går i hi.
Din frihed, om du drømmer den,
skal aldrig blive fri.
Slog hjertet aldrig varmt og ømt.
Dit land er tabt. Dit rige dømt!

Gå ikke over dødens flod.
Der går en anden vej.
Den vej som også du forlod
da kulden ramte dig.
Ræk hånden frem. Din varme hånd.
. . . Der stod et slag ved Rubicon!

Halfdan Rasmussen.

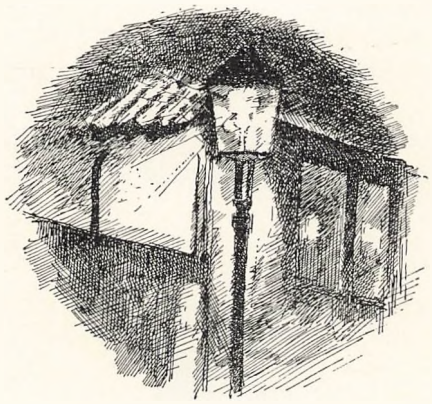

EN AFTEN MED CHRISTIAN IV

For cirka 350 år siden var en ung dansk adelsmand, Sivert Grubbe, til selskab med landets konge, Christian IV. Den unge mand førte dagbog, så lad os kigge ham over skulderen og se, hvordan aftenen gik.

»Den 4de Maj var Kongen hos Rentemester Enevold Kruse, og vi drak dygtigt til langt ud paa Natten. Da vi paa Tilbagevejen til Slottet kom til Højbro, spurgte Kongen om mit Herberg, og da det var i Nærheden, sagde han strax, at dersom jeg havde Lyst til Besøg, saa vilde han se mit Herberg og min Værtinde, og om jeg havde nogle smukke Piger. Jeg svarede strax, at jeg havde en gammel Værtinde, men unge og udmærket smukke Piger, og desuden havde jeg en engelsk Drik, som man kaldte Rose de Sole, som min Vært igaar havde faaet i en Korkflaske paa et engelsk Skib. »Alt dette behager mig vel«, sagde Kongen. Jeg sendte da strax min Tjener afsted for at lukke Porten op og sige til Værtinden, at Kongen kom og ønskede, at Værten strax skulle sætte hin Flaske frem.

Da Kongen havde smagt denne Rose de Sole, sagde han:

»Den er fortræffelig, og det er ikke Brændevin, men den er destilleret ved Solen; det skader ikke, om vi drikker lidt friere af den.« Han drak mig da et lille Glas til paa min Hildeborgs Velgaaende, og jeg drak saa min Nabo til, og saaledes gik Glasset rundt mellem os fire. Jeg tog da et andet lille Glas og drak Kongen til, idet jeg udtalte min underdanige Taknemmelighed. Men strax som jeg havde drukket det ud, blev jeg saa beruset, at jeg ikke kunne staa paa mine Ben. Da Joachim Bülov så det, ville han lede mig hen til Sengen; men Enden blev, at vi begge to faldt om paa Gulvet. Da Børge Trolle saa, at denne Rose de Sole havde en saadan Virkning, greb han hemmelig Flasken og hældte Resten ud paa Gulvet. Da Kongen mærkede, at der ikke var mere i Flasken, slog han alle Vinduerne i Stykker med den.

Da han saa gik bort fra mig, vilde han se ind til Christian Barnekov, hvis Herberg var i Nærheden, og eftersom Døren var lukket, ville han krybe ind gennem Vinduet, men da han uheldigvis faldt paa Heftet af sin egen Kaarde, fik han et Saar over det højre Øje.

Den næste Dag ville Kongen til Kronborg, men han kom ikke længer end

til Vartov (cirka 10 minutters gang), hvor han blev om Natten. Joachim Bülov og jeg vare meget syge og nødtes til at blive i København under min Værtindes Pleje, som kurerede os med fed, god kogt og varm Kaal. Da jeg to Dage efter kom til Kongen, sagde han: »Du trakterede mig godt, sikket nyt Øje, jeg har faaet!« Og han lovede, at han ikke mere skulle drikke af den engelske Drik. Da han siden kom ind i Dronningens Kammer, sagde Dronningen til min Hildeborg, som stod hos: »Din Sivert har ordentlig trakteret min Herre.« Jeg gjorde jo mange Undskyldninger og sagde, at Kongen burde være gaaet i sin Seng, ligesom jeg og Joachim Bülov gjorde.«

Lad os nu se lidt på en anden dagbog. Den er ikke så gammel – kun små 100 år – og den er ikke ført af en fornem adelsmand, men af en dansk soldat, der deltog i krigen i 1864. I bogen står der ikke engang, hvem der har ført den, på første blad er der blot skrevet: »Dagbog for en Menig. JWF«. Bogen har aldrig været trykt, og når undtages forfatterens nærmeste familie, er I de første, der får lejlighed til at se i den.

I 1864 var Danmark kommet i krig med de tyske stormagter, Preussen og Østrig. Tværs over Sønderjylland var den danske hær opstillet i Dannevirkestillingen, som de fleste regnede for uindtagelig. Et københavnsk blad skrev i begyndelsen af februar måned: »Det er en fryd at stå på disse skanser, hvoraf hver er en stejl fæstning, fra hvis ildsvælg død og fordærvelse vil spredes i fjendens rækker. Lad ham kun komme; modtagelsen vil blive varm.«

Det skulle gå anderledes. Der var ikke soldater nok til at besætte selve Dannevirke, som var over 80 kilometer lang, og i den hårde vinter var fjorden mod øst, og moserne mod vest frosset til, så der var fare for at tyskerne kunne falde den danske hær i ryggen. De danske officerer samledes derfor til et krigsråd d. 4. februar om aftenen, og her blev det besluttet at hæren skulle trække sig tilbage. Trods store besværligheder lykkedes det at redde hæren, men det danske folk var fortvivlet, mange mennesker græd på gaderne, mens andre beskyldte generalerne og regeringen for landsforræderi.

Digteren Herman Bang har i sin bog »Tine« givet en gribende skildring af dette set med »de civiles« øjne. Denne skildring står i jeres danske læsebog, så en del af jer kommer nok til at stifte nærmere bekendtskab med den, men lad os nu slå op i JWF's dagbog og se, hvad han skriver.

»5.2.1864. Kl. 10 begyndte Preusserne at beskyde os, vi maatte hurtigt i Tøjet for at besætte vor venstre Fløj. Nogle Kugler peb over vore Hoveder, vi begyndte at sætte ny Kæde ud, men kun en Mand blev saaret i den ene Fod. Det hele var kun blind Alarm. Om Eftermiddagen gik næsten ligesaa, men ingen blev saaret. Vor største Sorg var, at vi ikke fik kogt og spist vor dejlige Oxekød, vi fik kun lidt Smørebrød. Om Aftenen Kl. 5 blev vi hurtigt kaldt til Gevær, og som vi stod opmarcheret i to Geled, kom Hs. Majestæt

Kong Christian den IX ridende langs vor Front. Det var en køn Presentation, thi vi var fulde af Halm og Snavs. Kongen sagde intet, men saa meget alvorlig ud. Straks efter marcherede vi ud fra Mysunde for aldrig at komme der mere. Vi troede, vi skulle til et Sted, hvor der skulle brydes gennem vor Kæde, men en Time efter vor Afmarch kom der nogle Knald. Jeg spurgte Løjtnant Schultz, hvad det var. »Det er Broerne, som blev sprængt«. Det løb mig koldt ned ad min Ryg, for saa var jeg sikker paa, at vi var paa Retræte. Vejen var saa glat, og Frost var det, saa det var meget anstrengende at komme frem. Det var der ogsaa Beviser for, thi der laa i Grøfterne langs Vejen Marketendervogne, Kanoner og meget andet. Det var ikke godt for vi stakkels Mennesker og Heste at komme frem, og saa den lange Vej til Flensborg. Det var frygteligt at se, det Syn kan ikke beskrives. Vi maatte gøre holdt og vente i cirka 2 Timer, for at alt Trænet kunne komme foran os.

Da vi var i Nærheden af Flensborg, kom vi ind paa en Mark, hvor vi satte Geværerne i Pyramider og fik lagt os ned i den dejlige Siv med Tornysteret under Hovedet og ville tage os en lille Hvil, blev der næsten strax kommanderet til Gevær, saa maatte vi gaa Feltvagt Resten af Dagen, for de sloges med Preusserne ved Sankelmark. Officererne frygtede for, at Fjenden skulle omgaa vore, der var i Bataille med dem, men ved Mørkets Frembrud kom vi ind paa Marken igen og laa i nogen Tid. Da blev vor Captain meget gnaven og svor paa, at nu ville han have Compagniet i Hus. Vi kom da ind paa en Gaard i Nærheden, der fik vi kogt Mælk med Brød til og Halm at ligge i, og glade var vi, men jeg var ikke glad, for jeg fik Ordre til at gaa paa Forpost Kl. 3. Jeg ville bede mig fri hos Captainen, jeg kunne næppe faa mine Støvler paa. Dels var Støvlerne vaade af Snevand og Fødderne for store, men jeg fik det Svar, at saaledes var det med dem alle. Vi laa rolig til Klokken var . . . (tallet er ulæseligt), saa maatte vi op alle Mand.«

Der er mange, der synes, at historie er kedeligt, det er noget, der er hændt for så længe siden, at det ikke kommer os ved. Fortiden er forbi, vi lever i nutiden og skal tænke på fremtiden – ja, sådan mener vist mange. Hvorfor indtager historie da i mange måder en central plads i skolernes undervisning – også i højskolernes – gør den nogen nytte, har den noget fornuftigt formål?

En historiker behøver ikke at have vanskelighed ved at svare på disse spørgsmål. Vi lever i en verden, hvis udseende både i politisk, social og kulturel henseende er et resultat af fortidens begivenheder. Sandheden om fortiden spiller bestandig en stor rolle i nutiden. Se blot på de nazistiske og kommunistiske diktatorer; noget af det første de gjorde, da de kom til magten, var at lave om på skolernes historiebøger. Børnene skulle nu lære andet end før; de skulle lære noget, der passede i Hitlers og Stalins kram – en sandfærdig beretning om fortiden var farlig for diktatorerne.

En af grundene til, at historie kan være så farligt et fag, er, at det er fortællingen om mennesker. Om deres tanker og følelser, deres reaktioner i medgang og modgang, deres kampe mod sig selv og mod andre. Man siger, at der ikke findes noget nyt under solen. Det er vel ikke bogstaveligt rigtigt, men historiens gang giver en lang række exempler på mennesker og lande, der har været i omtrent den samme situation, som vi står i nu i dag. Hvis man forstår at lære af fortidens fejl og erfaringer, kan man blive lidt klogere på, hvordan man bedst kan løse nutidens problemer, og derfor er en ærlig historieskrivning farlig for diktatorerne, den kan nemlig bringe mennesker til at tænke.

Men først og sidst er det medmennesker, vi møder i historien, og med lidt held kan vi komme ind på livet af dem. Vi ser, hvodan landets høje konge efter en glad aften slår ruder i stykker, kryber ind gennem vinduer, men falder omkuld og slår sig. Vi ser, hvordan soldaten under en af krigens mest dramatiske episoder tænker, dels på nederlaget, dels på »det dejlige oxekød« han blev snydt for. Vi følger ham på hans sørgelige tilbagetog, og vi mærker hans glæde over – midt i den strenge vinter – at få lov til at ligge og hvile på en mark med nogle siv.

De mennesker, vi møder i historien, har måske haft andre ydre betingelser, end vi har, og de har måske tænkt på en anden måde, end vi gør. Men de er i slægt med os, og det både bogstaveligt og overført, de har haft de samme personlige vanskeligheder, som vi kæmper med, og de har følt på samme måde, som vi nu føler. I historien har vi en mulighed for at lære dem at kende, og netop fordi de på én gang er forskellige fra os og ligner os, kan de give os en større forståelse for vore medmennesker, og – det er måske det mest værdifulde ved historie – de kan lære os meget om os selv.

Knud Prange.

LITTERATUREN OG NUTIDSMENNESKET

FORLEDEN hørte jeg en koncert, der omfattede et moderne og et ældre anerkendt musikværk. Jeg var ikke i stand til at drage nogen musikalsk sammenligning, men derimod kunne jeg føle den meget store forskel, der var på det, de udtrykte. De var begge spændingsfyldte, men det var lige som, det kun var det ældre værk, der indeholdt egentlig afspænding. Denne afspænding gjorde spændingerne til at bære og gav hele værket et skær af det almene, det fælles, samtidig med, at det blev til en harmonisk helhed.

Det moderne værk manglede denne afspænding. Det var fyldt med disharmonier og virkede springende og sønderrivende; det var, som om man blev ladt ene med alle disse overmægtige, uforløste spændinger, der fyldte en med følelsen af splittethed og afmagt, isolation og ensomhed.

Jeg kom i den forbindelse til at tænke på to malerier, som udtrykker noget af det samme. Det ene er Michael Anchers billede af de hjemvendende skagensfiskere. Disse mænd bærer præg af livets spænding, som de har oplevet det med døden for øje i hverdagens kamp for brødet. Alligevel går de frem i flok, medens der hviler en mærkelig kraft og balance over dem. De er trods tilværelsens spænding i harmoni med naturen, hinanden og sig selv.

Hvis man sammenligner dette billede med Vilh. Hammershøis »Fem portrætter«, vil man slås af den store forskel, der er i udtrykket. »Fem portrætter« udstråler den dybeste ensomhed. De fem mænd er som øer, der ligger så langt fra hinanden, at man kun kan skimte konturerne. Trods det stillestående er billedet fyldt med delthed og isolation. En dyb indre spænding lyser ud af hvert enkelt ansigt; men der, hvor spændingen i Michael Anchers billede ligesom bliver båret af det fælles, lades den enkelte person i Hammershøis billede alene dermed. De er stillet ansigt til ansigt med noget, som man har en følelse af, at de ikke selv kan klare; dertil kommer, at man aner, at de ikke kan magte det fællesskab, som er helheden i det ældre musikværk og i Anchers billede. Man har altså en følelse af, at vi idag er mere isolerede og ensomme. Man bor på en vej og ser sine naboer hver dag, men man hilser ikke, for man kender ikke hinanden. Jeg har ofte tænkt på, hvor mærkeligt lukkede ansigterne er omkring en, når man færdes i en storby. Det enkelte menneskes ansigt er som de gamle bøndergårde, der kun havde vin-

Michael Ancher: Hjemvendende fiskere i aftensol.

duer ind mod gårdspladsen. De vendte den lukkede side udad og lukkede sig omkring deres egen verden indad. Dette er karakteristisk for nutidsmennesket. I denne lukkethed får kunsten og måske i særlig grad litteraturen en ny opgave. Tidligere var den genkaldende og fælles, men idag er det anderledes. Vilh. Grønbech skildrer det således i sit lille stykke »Om læsning«.

»Fortællingen var folkets eller stammens fælleseje, i den dybe forstand at hver enkelt fandt sit allerinderste i sangen og sagnet og netop derfor forstod sine brødres tanker og følelser direkte igennem ordene. Versene fik deres kraft og klang af at tilhørerkredsen dannede resonansbund for ordene, thi ordene oplod minder og oplevelser, som bevægede alle hjerter med samme inderlighed. Når sangeren stod frem, var det for at foredrage gamle legender, der forud levede i tilhørerne; thi folket vidste forud alt, hvad der ville ske. Men de, som lyttede til sangen, oplevede en anden slags spænding, de bevægedes ved at se de gamle begivenheder blive til virkelighed atter en gang og stige frem i lyset for deres øjne. Digtningen betød, at det store, som en gang var sket i fortiden, nu fornyedes eller rettere skete om igen.«

Det er dette fællesskab om livets udtryk og livet, vi mangler idag, derfor bliver litteraturens opgave en anden. Grønbech siger det således.

»Nu har digtningen skiftet karakter. Den er ikke længere et fortroligt møde mellem samfølende frænder, men en åbenbaring af ukendte begivenheder i fremmede menneskers sjæle. Vi synger ikke sangen i kreds, men den enkelte trækker sig tilbage til sit lønkammer med sin bog, og selv når vi samles i flok, i koncertsal eller i teater, forbliver vi en hob af individer, som gribes af geniets ensomme lidelse og kamp ... Da får litteraturen en ny opgave: at skabe forening mellem sjæl og sjæl og gøre den istand til at opleve sin næste.«

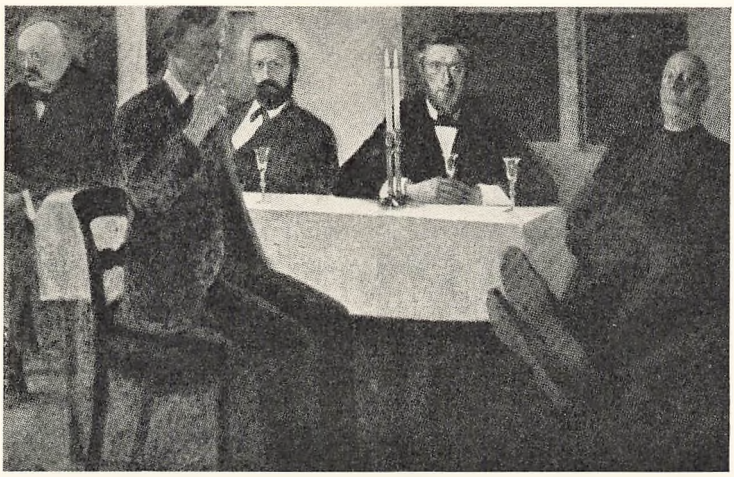

Vilh. Hammershøi: Fem portrætter.

Det samme syn er siden givet et stærkt udtryk af Olaf Lagerkrantz, der i »Arena« skriver følgende:

»Idag ser jeg den (Litteraturen) først og fremmest som overvinder af ensomhedsfølelsen. Vi er alle ensomme, og vi kan ikke tale ud med hinanden. Ikke engang over for vor nærmeste ven kan vi være helt åbne ... For denne ensomhed findes der lægedom i digtningen og til en vis grad også kun i digtningen, for digteren og forfatteren er et menneske, der må have mod til at tale om sin ensomhed, om det, andre ikke taler om ... Det er, når vi med bogen i hånden siger: Også han! Jeg er altså ikke ensom, jeg er et menneske blandt mennesker, det er, når vi siger det, at vor ensomhed ophæves. Om alle mennesker læste den bedste og sandeste digtning, ville forudsætningen for forståelse mellem folk og individer mangedobles.«

Der er sikkert noget sandt deri, vi kender alle til, at vor tilværelse er blevet snæver og begrænset af interessen for vor egen lille verden, for vor egen person. Vi trænger til at komme i kontakt med vor oprindelse og med vore omgivelser, vi trænger til at møde nye verdener og synspunkter, vi trænger til at se tingene i en større sammenhæng, vi trænger til at opleve noget af den helhed, som kom til udtryk i musikken og maleriet. Her kan altså litteraturen blive en vej. Grønbech siger noget herom som slutning på sit stykke om læsning.

»Det moderne menneske har den vanskelige opgave selv at skulle omsætte sine indre oplevelser til ydre virkelighed, og i vor tvedelte verden, hvor ånd og stræb får mindre med hinanden at gøre, kan omsætningen ofte nok blive en opgave, der stiller overmenneskelige krav til vilje og kræfter.

Så længe verden er som den er nu, gives der imidlertid ingen anden vej end bogens.

Læsning er sandelig en hellig kunst for nutidens mennesker, thi igennem den får vi borgerret i menneskeheden.«

Det er så stærke ord, at vi vel ikke helt vil give ham ret, der er måske også andre veje. Men han har sikkert ret i, at litteraturen kan være en af vejene til at bekæmpe tidens negative tendenser. Også idag kan kunstværket fortælle os noget om livet, om andre mennesker, deres kår, tanker og syner. Det kan sætte tanker i gang, skabe sympatier og ægge til modsigelser, det kan få os til at tage stilling og herigennem udvikle vor sans for det værdifulde, skabe modtagelighed over for mangt og meget, som vi ellers overser betydningen af. Et billede på denne litteraturens indflydelse på mennesket finder vi i Maxim Gorkis lille roman »Konovalov«. Gorki skildrer her sit møde med den primitive og forhutlede bagersvend Konovalov. En aften medens de arbejder i bageriet sidder Gorki og læser i en bog. Konovalov beder ham om at læse højt af den. Mødet med bogens personer og problemer gør et meget stærkt indtryk på Konovalov, således som det er skildret i bogen.

»....Undertiden så jeg over bogen ind i hans ansigt og mødte hans øjne – jeg husker dem den dag i dag – de var vidtåbne, spændte og udtrykte den dybeste opmærksomhed. Munden stod halvt åben, så to rækker regelmæssige tænder kom til syne. Øjenbrynene, der var trukket op i panden, hænderne, som han holdt om knæene, hele den ubevægelige og opmærksomme stilling virkede opmuntrende på mig, jeg gjorde mig umage med at fortælle ham Sysojkas og Pilas sørgelige historie så tydeligt og levende som muligt.

Til sidst blev jeg træt og lukkede bogen. »Er det alt?« spurgte Konovalov hviskende. »Nej, der er halvdelen tilbage...« Kan du ikke læse det hele højt? »Jo, det kan jeg godt«. »Åh«, han tog sig til hovedet og rokkede frem og tilbage, siddende på truget. Der var noget, han ville sige, han åbnede og lukkede munden, sukkede som en blæsebælg og missede med øjnene. Jeg havde ikke ventet en sådan virkning og forstod ikke, hvad det betød. »Som du læser det!« hviskede han. »Med forskellige stemmer .. som om de allesammen var levende .... Aprosjka og Pila .... de tosser! Jeg må virkelig le .... hvad ender det med? Hvor rejser de hen? Åh, Herregud! Det er jo rigtige mennesker, ægte bønder, som man ser og hører dem .... hør Maxim! Lad os sætte brødet i ovnen, og så kan du læse videre!«

Hen ad morgen var vi færdige med bogen. Jeg havde en fornemmelse, som om min tunge var af træ. Konovalov sad overskrævs på en melsæk med albuerne støttet mod knæene og stirrede på mig uden at sige noget og med et mærkeligt udtryk i ansigtet. »Var den god?« spurgte jeg. Han rokkede med hovedet, kneb øjnene i og hviskede: »Hvem har lavet den?« Hans øjne lyste af en ubeskrivelig forundring, og hans ansigt blussede som af en varm følelse. Jeg fortalte ham, hvem der havde skrevet bogen. »Sikken et menneske, han må være! Han har ramt det hele på en prik! Det er næsten uhyggeligt. Det tager en om hjertet – så levende er det. Bogen er jo lige som en politiakt. Folk læser den og dømmer: Pila, Sysojka .... hvad er det for mennesker? Alle vil få medlidenhed med dem .... det er ulykkelige mennesker. Hvad er det for et liv,

de lever. Og« .... Konovalov så rådvild på mig og sagde ængsteligt: »Man må da kunne hjælpe, det er jo mennesker, der må gøres noget for dem.« Som svar herpå holdt jeg en længere forelæsning for ham, men den gjorde desværre ikke indtryk på ham. Til sidst blev jeg træt og tav stille .... Konovalov tog bogen og vendte og drejede den forsigtig i hænderne. Han åbnede og lukkede den og lagde den fra sig med et dybt suk. »Herregud, hvor er det mærkeligt at tænke sig,« sagde han med dæmpet stemme. »Manden har skrevet en bog .... noget papir med forskellige små tegn – det er det hele. Han har skrevet den, og er han død?« »Ja, han er død«, svarede jeg. »Han er død, men bogen er blevet tilbage, og folk læser den. Et menneske ser i den og læser forskellige ord. Og en anden sidder og hører på ham og får at vide, at der engang har levet nogle mennesker – Pila, Sysojka, Aprosjka .... Og man får medlidenhed med de mennesker, skønt man aldrig har set dem, og de aldrig har været noget for en. Måske går der masser af den slags mennesker omkring på gaden, og man ser dem, men ved ingen ting om dem, og man har ingen ting at gøre med dem .... de går bare forbi .... men i bogen har man så ondt af dem, så det ligefrem svider i hjertet .... hvor kan det være?«

Ja, på den måde kan bogen forløse og skabe og være med til ikke at gøre livet lettere, men større og rigere. Vi må som Konovalov lide og glædes med de mennesker, vi møder i bogen, og vi må med dem opdage livets lyse og mørke sider som realiteter også i vort eget liv. Litteraturen kan føre os ud til fremmede egne, ind i baggårdens mørke, til hove. Vi kan igennem litteraturen se ind i andres sind og tanker og føle deres sorger og glæder, angst og fortrøstninger, fald og oprejsning, det er som en strøm af liv, der fylder os og gør livet virkeligt og betydningsfuldt. Litteraturen kan sige til os, som Erik Knudsen i et af sine digte:

Menneske se! Din verden er levende virkelighed.
Dyrebar, krævende virkelighed.

Johannes Stræde.

OPGØR

Aa Gud, hvor vi taler og taler.
Vi kender saa mange Ord.
Her staar vi med hver sin Vilje,
i samme Slags tunge Trods,
og taler os væk fra hinanden
i Ord som er kloge, kloge –
og nu er vi midt i Begreber,
som aldrig kan angaa os.

Det er mine egne Tanker –
og det er min egen Stemme
og det er min egen Vilje –
og hvad skal det hele til?
Her er vi saa langt fra hinanden,
at alt hvad vi sir er forgæves
– og det, der skal hænde, er netop
alt det vi ikke vil.

Jeg hører din rolige Stemme og ved,
hvad jeg selv vil svare
og ved, at nu skulde jeg standse
og rejse mig op og gaa.
For Herren se i Naade til dem
der har lært at forklare
og glemt at se paa hinanden,
og tie og forstaa.

Morten Nielsen.

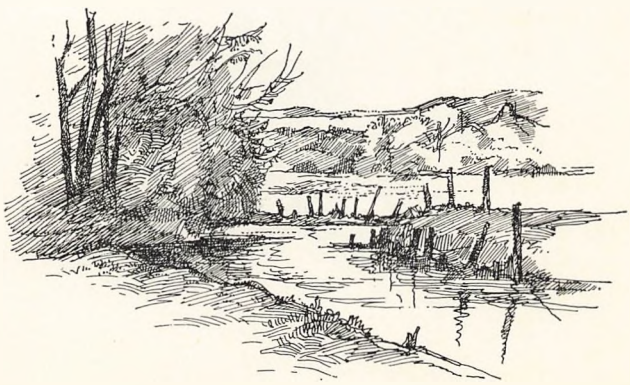

»TROLLKARLEN FRÅN TALLINN«

Det summer af glade stemmer i en af de store sale på G.C.I. (Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm). Salen er fuld af gymnaster. Nogle er ganske unge, andre har passeret de 30 år. Snakken er i fuld gang, og man øver sig på forskellige bevægelser. Som tilskuer får man lyst til at være mellem deltagerne. De har noget godt i vente.

Ernst Idla kommer ind, han klapper i hænderne, og opmærksomheden rettes mod ham. Selvfølgelig sidder man og venter på, at holdet skal stille op i rækker og gå rundt. Men det sker ikke. De går ikke rundt i salen og laver ikke udrykning. Gymnasterne spreder sig rundt på gulvet, så de har plads omkring sig, og så tager de fat på arbejdet.

Hver gymnast går rundt i en cirkel med lange, bløde skridt, snart forlæns, snart baglæns, snart med drejning i omtrædningstrin. Der høres ingen støj

fra fødderne, de er bløde og bevægelige, og kroppen vugger naturligt med i gangen. Der arbejdes længe med øvelsen. Ernst Idla er pågående i sin undervisning. Hans assistent viser, han viser selv og forklarer, og så prøver gymnasterne igen med fornyet lyst og energi. Det ses let, at der er arbejdsglæde til stede.

Arbejdet går videre med mange forskellige øvelser. Der laves vridninger, sidebøjninger, rundsving, knæbøjninger, fældninger o. s. v. Rygsøjlen bliver gennemarbejdet. Til det sidste formål bruger Ernst Idla bl. a., som han selv siger det, det simpleste redskab, der findes, nemlig »Moder jord«. Gymnasterne kryber fra knæsiddende stilling frem over gulvet til fremliggende og tilbage igen. Under bevægelsen skal kroppen følge gulvet, og rygsøjlen tvinges til at bøje og strække sig.

Midt i det hele kaldes sammen til en »konference«. Gymnasterne samles om leder og assistent. Idla udfører en øvelse, og så diskuterer man fejl og mangler. Hver får tilskyndelse til at rette på sig selv og gøre bevægelsen bedre end før.

Idla bruger også store bolde i sin undervisning. Til tider spiller hver gymnast med to bolde på een gang. Boldene flyver fra hånd til hånd. Det ser ud til at være så let. Prøv selv! Man opdager noget andet.

Næsten alle øvelser er enkle i opbygningen og overkommelige at huske. Men det må siges, at gang- og løbeøvelser har en fremtrædende plads i hans øvelsesstof. Han lægger vægt på forflytninger. Gymnasterne bevæger sig frem og tilbage, sidelæns, i siksak, i bølgelinier og cirkellinier.

Ved undervisningen i løb vågner »trollkarlen« for alvor. I det ene sus efter det andet starter 3 piger med hinanden om livet et løb frem gennem salen. Det kan kaldes løb! Ikke den mindste del af gymnasten er passiv, benene går i lette, afspændte, svingende bevægelser, og fødderne rammer gulvet som bløde, fjedrende gummipuder. Kroppen synes frigjort trods anstrengelsen. Dirrende af iver forlanger Idla, at det skal kunne ses, når løbet tager sin begyndelse. Et løb er ikke en ligegyldig bevægelse med benene alene efterfulgt af en træg krop og tanke. Det skal ses på hele pigen, at hun er i løb.

Det risler en koldt ned ad ryggen – en sjælden oplevelse for en tilskuer til en almindelig gymnastiktime. Det er en betagende undervisning. Musik og løb hører sammen. Pigerne er et levende billede på tonernes indhold. Idla kalder på gymnasternes aktivitet, den enkelte skal lære at fornemme sin egen krop. Det forlanges, at bevægelserne skal være udtryksfulde, hele personen skal være med i rytmen. Han spiller på alle strenge. Snart indeholder hans øvelser kraftige bevægelser, snart er de rolige og glidende, snart gives udtryk for noget blidt og stilfærdigt, snart »eksploderer« gymnasterne i en voldsom og

dramatisk bevægelse. Det samme sker ved klaveret, hvor pianisten fremtryller melodier: blide, venlige, kraftige, alvorlige, fornøjelige, mystiske og uhyggelige, men alle skabes de efter bevægelsen og danner en harmoni med denne. Ernst Idla opnår en skøn og naturlig bevægelsesmåde. Hans formål er at gøre gymnasterne stærke og smidige, han vil lære dem koordination, udholdenhed og hurtighed. Han vil styrke de indre organer. Han vil lære dem en naturlig selvsikkerhed.

Ernst Idla var mellem de 25.000 estiske flygtninge, der kom til Sverige i en septembernat 1944. I Estland havde han gjort et stort arbejde for gymnastikken både praktisk og videnskabeligt, indtil landet mistede sin selvstændighed i 1940. Fra etnograferne og folkemindeforskerne havde han hentet inspiration til sit arbejde og sit system. Han havde iagttaget børnelege, gamle danse og arbejdsbevægelser. Han var nået frem til en sammensmeltning af naturlige og konstruerede bevægelser. Hans pædagogiske og gymnastiske arbejde var så omfattende, at det fik indflydelse på store dele af det estiske folk. Men landet mistede sin selvstændighed og Idla sine arbejdsmuligheder.

Seks år senere begyndte Idla et arbejde i Sverige, som han kalder sit andet fædreland. Han samlede estiske flygtninge til gymnastik og senere svenske kvinder og børn. Hans arbejde fik betydning. Ved Lingiaden 1949 skrev

pressen: »Danserskor i kjolare, flyktingar från det sovjet-regerade Estland, ger stadion-publiken en välkommen omväxling från mekaniska övningsrutiner, medan de graciöst rör sig till Beethovens musik. Uppvisningen blev så omtyckt att den upprepades.« Dette nåede Ernst Idla med et hold, hvor gymnasterne ikke var udvalgt mellem mange. Han begejstrer sine gymnaster, så de får lyst og evne til at skabe smukke bevægelser. Ernst Idla siger om gymnastik: »Vi vill inte se gymnastiken som en isolerad spänstföreteelse, den skall indgå som en naturlig parallel till andre kulturföreteelser som konst, musik, teater m. m. Och så skall inte gymnastiken vara något för bare ett fåtal – den skall vara massans idrott. Och den skall skapa sprudlande livsglädje.« Ernst Idla gør gymnastikken til en kulturfaktor.

Men Ernst Idla er ikke for ingenting kaldt »trollkarlen«. En almindelig leder kan ikke »trolde«. Man tænker på sin egen valne undervisning, sin uvilje imod at forlange et intensivt arbejde af sine gymnaster, og man bliver lidt flov.

Mit kendskab til Ernst Idlas gymnastik er overfladisk. Der er mange teoretiske spørgsmål, jeg ikke kan gøre rede for. Men jeg ved afgjort, at her er en gymnastikleder, der har en idé med sin gymnastik. Det viser sig tydeligt i samtaler med ham, og det viser sig i hans undervisning.

Hans undervisning betog mig. Hvem der kunde »trolde« liv i sine gymnaster som han. Hans øvelsesstof er særpræget, men jeg ser bort fra det uskønne, det ejendommelige og det dramatiske i det, det har ingen større betydning i denne forbindelse. Det, der gør indtryk på en, er Ernst Idlas krævende og inspirerende undervisning. Her er ikke tale om et ligegyldigt og overfladisk arbejde med gymnastik, heller ikke om at opnå præstationer, der er bedre end alle andres. Men der kaldes på den enkeltes indsats; hver gymnast tvinges til indlevelse i bevægelse, i rytme, i arbejde. Dette er direkte og indirekte middel til at skabe glæde og oplagthed. Kan man egentlig forlange stort mere af en undervisning?

Elisabeth Hasselager.

FOLKELIG – ELLER POPULÆR?

»DET ER VIST godt for os, at vi har den type« –. Bemærkningen faldt i en samtale for nogle år siden. Det var i januar 1949 og i et af undervisningsministeriets kontorer. Samtalen, der førtes mellem kontorets chef, en personlighed og et dygtigt menneske, og en mand fra højskolens og det folkelige ungdomsarbejdes kreds, var drejet ind på de økonomiske forhold omkring danske gymnasters deltagelse i Lingiaden i Stockholm sommeren 1949, og specielt om de ca. 2.000, der havde meldt sig til turen fra landsorganisationerne: »D. d. G.« og »D. S. G. og I.«. Altså om disses udgifter vedrørende denne: træningsudgifter i flere måneder, dragter, rejsen til Stockholm, flere dages ophold dèr og i København, da holdene skulle samles.

Kontorchefen havde spurgt: »Hvem betaler alt det?« – og fik nu oplysning om, at hver øre til denne Danmarks hidtil største repræsentation ved et internationalt stævne blev ydet af de unge selv – og at hver enkelt desuden indbetalte et særskilt beløb til sikring af stævnets økonomi. Oplysningen fik – med klare realiteter som baggrund – den tilføjelse, at tilfældet absolut ikke var enestående.

Spørgsmålet fra kontorchefens side havde selvfølgelig *sin* baggrund. Dels i en erfaring – hentet fra nærmeste hold om, hvad der ved lejligheder, hvor det gjaldt repræsentation udenlands, ellers blev ydet fra anden side end deltagernes egen – og dels ud fra en viden om, hvordan den almindelige mening var i kredse, hvor hun selv færdedes: Ved en sådan lejlighed må organisationen, samfundet, nationen – *de andre* – betale. Noget man – som den udvalgte – måtte have ret til at kræve. Hun skønnede, at den ungdom, hun her hørte om, havde en anden indstilling til, en anden holdning overfor væsentlige spørgsmål, end den, hun oftest mødte. Og nu faldt så ordene, stilfærdigt, eftertænksomt: »Det er vist godt, vi har den type«.

Det var den samme type, en vidende og kritisk iagttager havde i tankerne, da han – samlende sine indtryk fra tusinder af unges arbejde og færd ved et

nationalt ungdomsstævne – skrev, at hvad han her havde oplevet, pegede hen mod et kulturideal, det i vor tid var værd at holde levende. For dem, der havde den samme oplevelse som han, og som siden havde en anden, der for nogle var endnu større: på nært hold at lære *de* unge at kende, som den refererede samtale drejede sig om, vil nok sande, at de *er* en type.

Hver for sig meget forskellige, men alligevel med et fælles præg. På mange af de områder – hjemmene helt ufortalt – hvoraf mennesker præges: litteratur, film, presse, uddannelse, havde de mødt det samme som så mange andre, men det præg, der berettigede til at kalde dem en type, måtte søges i noget andet. Et præg, der nok oftest skyldtes en undervisning i og et møde med skoler, hvor hovedsagen ikke lå i at føre frem til mange og fine karakterer, men i at give den enkelte vækstvilkår for at blive een stor karakter. Et præg hentet gennem ungdomsårenes færden i foreninger, hvor arbejdets sigte var bestemt af forpligtende ansvar for at forme en fritidstilværelse, så den menneskelig set havde værdi. Hvor de gang på gang mødte kravet om en *personlig* indsats, lærte selv at tage ansvar, og hvor der tit – og ofte stærkt – kaldtes på en *idealistisk* indstilling hos dem.

Med en rig og dyb glæde i sindet drog man hjem fra mødet med dansk ungdom ved disse stævner, ikke blot fordi den faglige side ved dem var vel afviklet, men især fordi man havde mødt en ungdomsskare, der i karakter og menneskelig holdning stod til en opgave og dens krav. Den var i sig selv en afspejling af og et vidnesbyrd om et *folkeligt* arbejdes værd. En oplevelse var det. Som gav tro på, at kan vi i samfundet Danmark bevare denne type – og vil give den virkefelt – da ville noget væsentligt i det usikre, der hedder fremtiden, ligge tryggere.

At kunne bevare typen vil jo bero på, om de, der fremtidig skal være dens repræsentanter, får mulighed for et møde med værdier og krav af samme art som den, der skabte den. Og her rejser sig så det spørgsmål, om ikke adskilligt i dag formes sådan, at dette hindres. I mange forhold kaldes der sjældnere end før på idealistisk indstilling og personlig indsats, på offervilje og vidsyn. Den tro på sundhed, virketrang hos de unge, på deres vilje til at trodse vanskeligheder, som den mand havde, der sagde: »Den, der vil vinde en ungdom, skal give den opgaver«, møder man sjældent. Af frygt for at blive upopulær, for ikke at få massens tilslutning, slækker man kravene eller undlader at stille dem. Og dette indebærer den fare, at hvad der var, og ifølge navnet stadig skulle være af folkeopdragende værdi, glider over til at være en række foranstaltninger, hvis sikre kendetegn er: *populært* skal det være.

☆

Tendensen spores i mange forhold og ikke mindst på de områder, hvor de unges syn på og holdning overfor tilværelsen formes. I det helt nære og i forhold, der påvirker hele samfundet.

Når festers og underholdningers niveau sænkes, så det nærmer sig det platte, skyldes det ofte en spekulation fra arrangørernes side i at finde det plan, hvor de mener at få mest tilslutning – både hvad grin og deltagere angår. Spørgsmålet: hvad er dette egentlig værd for de mennesker, man samler? hvad giver det dem? – er forbigået. Det var ikke populært at stille det.

Det kan angå en så reel ting som gymnastik. Når den undertiden forsøges formet efter et publikums formodede trang for underholdning, taber den oftest sin pædagogiske værdi. Dens tyngdepunkt forskydes fra det folkelige til det populære. Og det samme gælder boldspillene, når de ansvarlige ikke tør imødegå en kortsynet fløjs krav om turneringer og kampe i et omfang, der sløjfer mulighederne for et idrætsliv, der har det karakteropdragende som sit hovedformål – og som flere af disse spil så absolut indebærer muligheder for.

At tendensen også spores i det politiske arbejde, kan jo ikke undre. Påfaldende er det, så ofte det i de seneste år er erkendt, at love, der var nødvendige for at regulere samfundets forhold, blev sat ind for sent – og erkendt, at grunden til, at man ikke satte ind i tide, var den, at det ville have været upopulært. Skrækken for vælgermassens reaktion standsede gode forsætter.

En af de love, der direkte vedrører det folkelige arbejde – aftenskoleloven – indebærer ubestrideligt en del gode muligheder, men dens tendens mod, at alt skal være gratis, at der ikke stilles nævneværdige krav til dem, der vil nyde af dens muligheder, er der folkeligt set grund til at være betænkelig ved. Man må dertil håbe på, at de ungdomsnævn, der nu med lovens særlige økonomiske vilkår i ryggen kan administrere sognes og byers ungdomsarbejde, må fare med lempe mod de foreninger, der hidtil har virket på den folkelige front. Ikke for at bevare gamle former eller traditioner, men nok så meget fordi der i disse foreninger, hvor de unge selv lærer at vedgå ansvar og pligt, er skabt en mulighed for opdragelse til sand demokratisk forståelse, som ikke uden videre lader sig erstatte af statsunderstøttede kursus.

Set ud fra det syn, der her præciseres, har det unægtelig været interessant at læse referater fra de forhandlinger, der førte til, at vi fik en »Lov om tipning« – og siden, hvad der er sagt og skrevet i forbindelse med lovens ændring for nogle måneder siden. Men forstemmende og nedslående har det været.

Med loven er jo fastslået det princip, at det økonomiske grundlag for ikke alene det idrætslige ungdomsarbejde, men også meget andet her i landet

baseres på unges og ældres spillelyst. Det er en lov, der øver en vældig indflydelse og ikke alene er af økonomisk art. *Den er de kortsynedes fejlgreb.* At man nu har gjort så mange i sig selv værdifulde funktioner afhængig af dens midler, at den *også* af den grund vil bestå i en uoverskuelig fremtid, er en anden sag.

Man ville alligevel gerne have været den oplevelse foruden, at mænd med navn som ungdomsledere – for at opnå økonomisk fordel for bestemte organisationer – i den danske rigsdag anviser vejen dertil ved at stille forslag, der yderligere animerer til spillegalskab. Forslag, der gik ud på at fjerne begrænsninger for omfanget af den enkeltes spil – og at hidse spillelysten op ved at fordoble hovedgevinsten. Inden loven – ændret efter disse forslag – blev vedtaget, fik den desuden den drejning, at kan det lykkes at drive spillet op på de helt store højder, er dette til yderligere fordel for de organisationer, der i forvejen modtager millionbeløb. De få folketingsmedlemmer, der talte om at appellere til de unge selv, om at også de skulle yde deres til den bedring af organisationernes økonomi, der hævdedes at være nødvendig, fejedes bogstavelig talt ud af banen. En enkelt vovede at tale om, at man her gjorde knæfald for idrættens talsmænd. Det genoplivede erindringen om, at der engang – da kampen stod om tipsloven – faldt bemærkninger fra den side til folketingsmedlemmer om, at de skulle erindre sig, hvor fremtidens vælgere var at finde. Stemmetallene 100 for og 12 imod de ændringer, der gjorde tipsloven til en endnu ringere lov end den hele tiden har været, lod ingen tvivl tilbage om, hvilke synspunkter, der nød størst popularitet. Dette selvfølgelig stadig set ud fra synspunktet om, hvad der har med sund folkeopdragelse at gøre. Spørgsmålet er ikke her berettigelsen af, om samfundet yder mere eller mindre til nogle organisationers arbejde, men om *måden,* det sker på. Det angår også den indstilling, man er med til at give de unge ved den slags afgørelser. Hvilken holdning til spørgsmålene, der kaldes på.

☆

Vedrørende dette er referaterne af folketingets forhandlinger omkring ovennævnte lov af en særlig interesse. Talsmændene for den populære tendens, som disse lovændringer er udtryk for, synes i grundsyn vidt forskellige fra den mand i det danske folketing, der dengang talte om politik og lovgivning, som noget, der burde formes ud fra noget ganske bestemt: *opfattelsen af, hvad der gavner et menneske.* Han beklagede, at dette ikke i højere grad prægede det daglige politiske arbejde, og anførte som en af årsagerne

hertil, det moraliserende forhold, politikeren ofte stiller sig i til vælgerne: »Han baserer sit valg på at tilbyde vælgerne det mest mulige til den mindst tænkelige pris. Men han kan ikke skabe politik ud fra tanken om at vinde vælgerne. En ansvarlig politiker må have mod til at kræve ansvarsbevidsthed hos vælgerne – han må have mod til at snakke om sved og tårer, når han ved, det er viljen til også at betale denne pris, der betinger, at sejren bringes hjem.«

Det er 2 typer, vi møder her, og der er afgørende forskel på dem. Den forskel, der er mellem politikeren og statsmanden, præciseret af *Churchill* derhen: at *politikeren er den, hvis handlinger er bestemt af tanken på næste valg, statsmandens af tanken på næste generation.*

Også blandt de grupper af mennesker, der på forskellige felter øver en så stærk indflydelse på unges indstilling og karakterdannelse, her iblandt selvfølgelig foreningslederne, kan der ofte konstateres et skel af samme art. Også her kan der – med forbehold overfor mellemliggende nuancer – tales om 2 typer. Den ene karakteriseres ved dem, der i hundredvis af sogne – på land og i by – har fået de unge til, oftest i deres fritid, selv at tage fat på de opgaver, sognets forhold og deres forenings behov bød dem. Resultatet er at se i form af anlæg af idrætspladser, badeanlæg, klubhuse m. v. Typen er også karakteriseret ved ham, der umiddelbart foran et styrelsesvalg udtalte sig om et principielt spørgsmål og sluttede med: ». . . . ja, det er altså min mening om den sag. Kan I ikke bruge mig med den, da får det være. Det er der ikke noget at gøre ved.«

Den anden er dem, der lader deres handlinger bestemme af et formodet massebehov, det er dem, der stiler mod at få spørgsmålene klaret ved, at det er samfundet, det offentlige, der skal tage sig af dem. Denne kategori havde en af sine repræsentanter i den mand, der ved et forhandlingsmøde måtte til at svare på nogle kritiske bemærkninger, der var faldet af til ham. Han sluttede med at påkalde forsamlingens sympati med udtalelsen: »I må forstå, det ikke er så let for mig. Det er svært at holde balancen.« – Hans vanskelighed med balancekunsten lå i at hævde sig *både* overfor den styrelse, han var indvalgt i, *og* så den fløj, der havde sat ham ind i den. Imellem de 2 parter var der en klar anskuelsesdivergens. Disse ledertyper blev træffende tegnet af en dansk professor, da han tog sig for at definere, hvori forskellen lå på en populær og en folkelig leder: »*Den populære leder er ham, der fører mennesker derhen, hvor de helst vil. Den folkelige vil føre dem derhen, hvor de bør komme.*«

☆

Et menneske af en sjælden støbning, den svenske redaktør *Torgny Segerstedt,* skrev engang, da han ængstedes for udviklingen i sit eget land, at der i ethvert folk findes vældige kræfter. Kræfter af den art, der – også i svære tider – kan bære i folkets og det enkelte menneskes liv. Men kaldes der aldrig på dem, da visner de hen, kommer ikke til udfoldelse.

En type blev fremholdt i indledningen. *Vi har den endnu.* De kræfter Torgny Segerstedt talte om, de, der betinger den enkeltes værd som menneske og i et samfund, de findes også hos dansk ungdom. Spørgsmålet er, om der bliver kaldt på dem. At gøre det hører en folkelig gerning til.

I et samfund, hvis kurs mod velfærdsstaten giver tendensen mod det populære yderligere medvind, skal ingen, der vover sig ud i denne gernings kamplinie, vente sig altfor lette kår, men der er i den »et led« at vogte, en linie værd at tro på, værd at holde, der nok er en strid værd. Skulle det give nederlag imellem, får den enkelte hente trøst og opmuntring i digterens ord:

»Heller' vogter ved et led
midt i kampens røre
end et skyggeliv i fred
kejserligt at føre.«

Mads Nielsen.

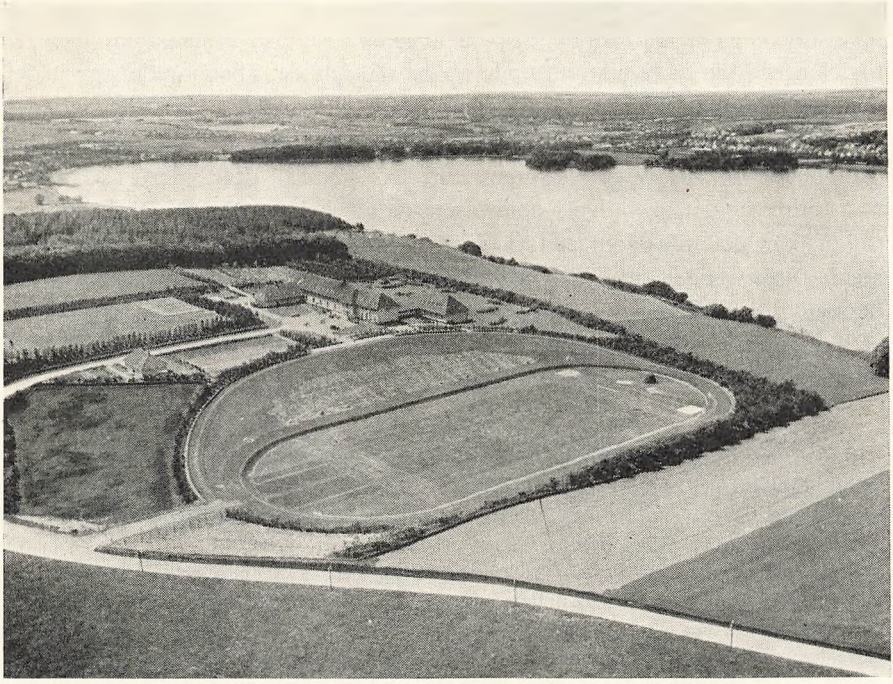

VORT 5. ÅR

DET HÆNDER af og til i samtaler, der bevæger sig ind på højskolens form for daglig undervisning og samvær, at der fra dem, for hvem denne er fremmed og derfor undertiden aftvinger en helt særlig interesse – at der da falder den bemærkning: ». . . . men for jer, der går i den hver dag, må det jo være det samme fra år til år, fra hold til hold. Ja, det skifter fra sommer til vinter, men ellers . . . .?«

I det ydre kan det se sådan ud, men i en skoleform, hvis hele værdi i så høj grad beror på, at alle har vilje til og evner at komme hinanden nær, er det vist alligevel ikke sådan. Om undervisningsplanen og sædvaner end ændres nok så lidt, så vil det, der opleves dog veksle. Det meste af dette – og der kan vist roligt siges: det væsentligste – *kan* ikke registreres – og derfor heller ikke berettes. Når der i samtaler og breve *efter* skoletiden lukkes op for, hvad der for den enkelte havde varig værdi og sand oplevelse i sig, da er dette ikke bare højst forskelligt, men det kan også for den, der underviste,

være højst overraskende, måske lidt nedslående engang imellem. Det er jo ikke altid, at det, der var lagt op til at skulle være et højdepunkt, blev det for eleven. Men også opmuntrende nu og da, når det åbenbarede sig, at det, der af læreren undertiden var følt som helt eller delvist nederlag, alligevel for eleven havde rummet så meget af værdi, at det levede som et godt minde, – vidnende om, at liv betyder mere end lære. Om alt dette, der i skoletidens 4–5 mdr. var det egentlige i oplevelsen – om vi da nåede til, at det blev en sådan, kan det føles som et tryk ikke at kunne gengive i dette traditionelle afsnit. Noget andet er, at det nok ville være forkert at forsøge derpå, så helt personligt det vil være for den enkelte. Og det er vel heller ikke så omsonst at have lidt tro til, at når de ydre begivenheder ridses op, da vil et: husker du? lade tanken springe til det, der for den enkelte gav indhold og mening.

Når vi, der hører dette sted til, sidenhen lader tankerne gå tilbage til året 1956, vil vi nok standse ved, at det blev et år, der fik et særpræg ved den ændring, der for første gang skete i skolens faste kreds af lærere, et år, hvor der var lidt mere med at sige farvel, end vi brød os om.

Flere end een af dem er jo ikke egentlig rejst, men 3–4 andre måtte af hensyn til videreuddannelse bryde af ved undervisningen her, og da dette nødvendigvis måtte ske, inden sommerskolen sluttede, må pigerne, hvor forstående de end var, have syntes, at dette her var rigeligt. Heldige var vi jo så ved, at *Jens Krogslund* kunne frigøre sig så meget fra sit arbejde ved civilundervisningen, at han kunne overtage en væsentlig del af *Johs. Stræde's* timer, og som stedfortræder for *Kirsten Brusgård,* der tiltrådte plads her fra 1. maj, men som d. 15. august rejste til København for at videreuddanne sig ved »Danmarks højskole for legemsøvelser«, fik vi udmærket hjælp af *Kirsten Bredsdorff,* elev her på vinterskolen 1953–54 og nu lærerinde ved Danebod højskole. Hendes hjælp var netop, som vi kunne ønske det.

Men *Thomas Rørdam* tog altså mod tilbudet om at komme til Rødding højskole. Også på dette sted vil vi fra skolen og dens 10 første elevhold bringe ham en hilsen som udtryk for vor taknemlighed for hans arbejde i dens første 5 år. Hans alsidighed, hans rige viden og forstående menneskelighed har haft stor betydning i skolens undervisning, og for dem, der fik ham som lærer. Hans evne til samtalens kunst betød meget i hans arbejde – og det kostede ham et utal af timer, når elever opsøgte ham i hans stuer. Hvad det betyder i en højkoles virke, at lærerne vil afse tid til dette, ved enhver, der har været der. For os, der så, hvor svært det var for ham at tage bestemmelsen om at flytte, og som ved, at dette ikke mindst skyldtes tilknytningen til eleverne her, giver det begrundet håb om, at vi får opleve det, vi gerne ser: at han ofte viser sig mellem os igen. – Vi ønsker ham gode år i Rødding.

Inden der endnu var tale om, at Rørdam ville flytte, var det blevet aftalt med *Martha* og *Johs. Stræde,* at de skulle frigøres et år fra undervisningen for at supplere deres uddannelse gennem et årskursus ved Lærerhøjskolen i København. De fik sikret sig lejlighed derovre, bor nu i Birkerød (Bakkeledet 14), har fundet sig tilrette i de nye forhold og synes at hente stort udbytte af den undervisning, de nu får del i. Til efteråret venter vi at have dem her igen.

Og én til, som vist af de fleste også regnes blandt »de faste« her, måtte vi se flytte teltpælene – for hvor lang tid, ved vi knap endnu. Det er *Tove*. Af hensyn til sin uddannelse ved musikkonservatoriet synes det nødvendigt, at hun for en tid tager fast ophold i Århus. Især vore kvindelige elever vil jo vide, hvad hendes usædvanlige evner har betydet for at nå den høje kvalitet af musik til gymnastikken, vi har oplevet her. Og alle vil sende hende en taknemlig tanke for hendes eminente medvirken ved underholdninger og koncerter. Hendes fremtidsplaner ligger vel ikke helt afklarede endnu, men der er grund til at nære det ønske, at de må forme sig sådan, at hendes evner også fremover må blive stillet i gymnastikkens tjeneste. På det felt er der afgjort brug for dem – og opgaver nok at løse.

Kirsten Brusgård havde uddannelse fra Snoghøj gymnastikhøjskole, inden hun i 1953–54 tog udvidet lederuddannelse her. Siden har hun taget 8 mdr.s håndarbejdsuddannelse på Engelsholm højskole, hvor hun tillige var gymnastiklærerinde.

Som nævnt trådte hun fra 1. maj ind i vor lærerkreds. Hun havde i sommer fuldt timetal – fordelt over fagene: gymnastik, håndarbejde, undervisningsøvelse og boldspil – og ydede os udmærket hjælp. Når hun er færdig med det 1-årige kursus, hun deltager i, kommer hun her igen.

Endelig skal nævnes, at vi til faget: håndarbejde ved sommerskolen havde hjælp af *Irene Pedersen,* der samtidig var elev. Hun har uddannelse fra Antvorskov højskole og »Den danske husflidshøjskole« i Kerteminde.

Vinterskolen startede vi på samme måde som den forudgående sommerskole, altså uden noget offentligt møde. En form, vi vist indtil videre opretholder. Jeg vil tro, at også eleverne befinder sig vel ved den.

Som sædvanlig kunne vi d. 3. nov. glæde os ved, at samtlige indmeldte elever var

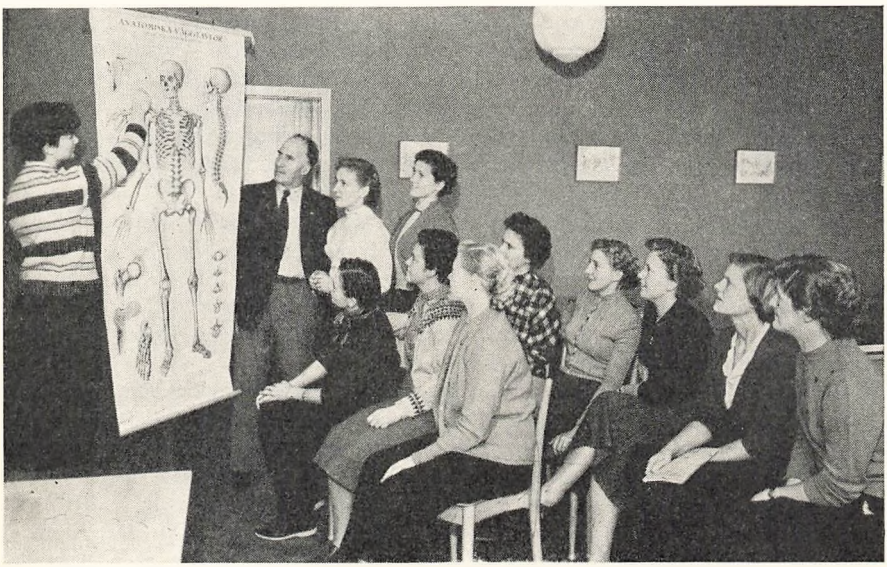

Vinterskolens 2. års elever.

ankomne til den fastsatte tid, og senere på aftenen samledes vi så alle i foredragssalen. Udover en kort velkomsttale ved mig bød programmet denne gang på oplæsning ved Thomas Rørdam og sang af Harald Hansen.

I undervisningsplanen var der ikke større ændringer. Dog den, at vi forsøgsvis oprettede en særfagslinie mere. Til forskel fra den sædvanlige ordnet sådan, at den kun dækkede 1 time ugentlig, men så til gengæld strakte sig over hele vinteren. Den ene time ugentlig er nok ikke helt ideel i ethvert tilfælde, og de indhøstede erfaringer har da også ført til, at ordningen i vinter er videreført med 2 timer ugentlig.

Lørdagstimerne med *aktuel orientering* har vi igen haft megen glæde og udbytte af. Oplægene ved dem blev givet dels af indbudte talere, dels af lærerne og undertiden af eleverne selv. Vågen opmærksomhed, en mængde friske og gode indlæg fra elevernes side og en tiltalende atmosfære gav disse timer sin egen stemning.

Besøg i Viborg, de traditionelle til domkirken og landsretten samt til forskellige sociale og erhvervsmæssige institutioner har været værdifulde bidrag til undervisningen og selvfølgelig tillige festlige indslag i den daglige arbejdsrytme.

Om de underholdninger, skoleåret har budt på, kan siges det samme. Jeg vil tro, vi har berettiget grund til at håbe, at hvad der her er blevet præsteret af festkomiteer og lærerkreds – ofte i samarbejde – har givet noget af varig værdi udover de festlige højdepunkter, der bør være i et skolearbejde. Jeg tror, at disse har rummet mangen god idé til brug i foreningsarbejdet og tillige fæstnet en opfattelse af, hvor underholdningers niveau bør ligge.

De offentlige møder var os til megen glæde. Dels ved den kontakt, de giver os med byen og egnen, og så tillige fordi de gav os alle et møde af stor værdi med en række personligheder inden for skole- og samfundsliv.

Ved det første af dem talte dr. *Holger Kjær,* Askov, og rektor *Karl Olsen,* Viborg. Emne: »Den fremtidige skoleordning«. Der var en god forhandling efter foredragene, og mødet blev vort hidtil længste – ca. 4 timer –, men det kunne i dette tilfælde tåles.

Ved det andet var taleren den – også i vide kredse i Danmark – kendte schweiziske højskolemand, dr. Fritz Wartenweiler. Hans emne: »Skal vi sulte ihjel?« blev behandlet, så det strakte over andet og mere end menneskers fysiske behov.

Forstander *Knud Hansen,* Askov, talte om »Amerika«, stærkt præget af det personlige indtryk en lige tilendebragt rejse til landet havde givet ham af dets folk og forholdene der.

Ved martsmødet var magister *John Danstrup,* Hørsholm, taleren. Emnet angik den storpolitiske spænding og årsagerne til den. Usædvanligt levende og dygtigt behandlet.

Lidt tilfældigt – og uden direkte at være foranlediget af os – fik vi sidst i januar et halvvejs offentligt møde ekstra. Dets taler var kgl. skuespiller *Ebbe Rode,* der særpræget og stærkt talte om: »Een verden«, og i fortsættelse af talen glædede os med at recitere enkelte digte – mesterligt og fint.

Månedskursus'et før jul synes ikke at kunne samle den tilslutning, som den udtalte ledermangel skulle give grundlag for. De 8 mand udgjorde et ganske udmærket hold, og vi ved, at et endnu større antal gymnastikhold p. gr. a. deres uddannelse blev startet men alligevel – sker der ikke en ændring, må det kursus nok afskrives igen.

Til *8-dages-kursus'et* i januar var tilslutningen god – nær ved 70. Og festligt er det i en uges tid at have delingsførere fra næsten alle landets egne samlet. Den aften, de kom, gav lærerkredsen sit præg med at læse et skuespil af Priestley, og på kursus'ets sidste aften sørgede elevernes festkomité for en underholdning.

Ved undervisningen fik vi ganske udmærket hjælp af dr. techn. *Frode Andersen,* Danmarks højskole for legemsøvelser, som i 2–3 foredrag behandlede spørgsmålenes mere videnskabelige side, og af *Gudrun Worm Pedersen,* Århus, der især arbejdede med børnegymnastik.

2 andre kursus, vi var værter for, prægede i nogen grad februar måned, men sådan, at det var festligt at have dem, selvom de talte så mange deltagere, at rammerne var under højtryk. Det var »*D. d. U.*«s kursus ledet af lærer *Thomsen,* Tødsø, og pastor *Møller,* Gern, samt »*D. d. G.*«s ledet af lærer *Karsten Gundersen,* Hammershøj. Begge kursus var tilrettelagt for foreningsledere, og vi deltog delvis i dem. Desuden havde vi søndag d. 19. besøg af *Viborg amts gymnastikforening* til »*En dag på højskole*«, hvor de fleste af lærerne var engageret i undervisningen.

I marts havde gymnastikinspektionen et møde her, ledet af gymnastikinspektør *John Johansson* og tilrettelagt for hans medhjælpere, de tilsynsførende. Mødet var kort, mærkedes ikke stort i det daglige liv, men det var interessant og lærerigt at komme denne kreds af mennesker på nærmere hold – så mange fælles interesser, der er mellem dem og os, der har vort virke mellem voksne unge.

Vor *fastelavnsfest* – med stort besøg af »fætre« og »kusiner« – og *forældredagen* – med endnu større besøg – havde stort set det sædvanlige program. Hver med sit præg, men begge med et forløb, der lader dem stå mindst lige så festlige i mindet som tidligere års.

Mere end sædvanligt blev vinterens sidste del præget af, at der fra flere sider kom anmodninger om at få elevholdene ud at vise gymnastik. Den første kom fra Fyn, fra »Odense amts gymnastikforening«s formand, lærer *Anker Skriver,* Stige. Den gik ud på, at vi skulle vise gymnastik og give en underholdning ved amtsforeningens repræsentantmøde d. 26. februar i Fyns forsamlingshus. Vi afskrev en påtænkt udflugt til Århus, sagde ja – og fik en ret krævende, men dejlig tur ud af det.

Vi kørte som sædvanlig i Peter Hansen's busser. Den første dag lød programmet på besøg i *Odense domkirke* og *H. C. Andersens hus.* Og – inden vi mødtes med vore værter – en lille prøve på indmarch m. v. i opvisningssalen. Efter opvisningen læste lærerne Priestley's: »De kom til en stad«, og sangkorene gav en lille koncert.

Den følgende dag var det fabriksdrift af vidt forskellig art, vi var ude om at se. Højst særprægede og imponerende virksomheder var det: *Odense Kamgarnsspinderi, Fyns Glasværk* og *Thriges fabrikker.* Meget interessant og et værdifuldt indblik i menneskers arbejdskår sådanne steder. Men dog vil det bedste ved denne tur sikkert for samtlige deltagere leve i mindet om samværet med vore værter, og da ganske særligt i de gæstfrie hjem i Odense og Stige, der åbnede dørene for os. Til den side af oplevelsen hører også den stund, da vi samledes i gartner *Svend Larsen's* hjem til morgensang. Siden gik vi beundrende rundt i det ualmindeligt veldrevne gartneri og i et par hjem, der bar vidne om fynsk kultur.

På hjemvejen tog vi en lille afstikker til Gesten, hvor gymnastikforeningens energiske formand, *Ebbe Engvang,* havde brugt så mange argumenter for, at vi også skulle vise gymnastik der, at det endte med, at også hjemmene der fik vort besøg, og hvor vi så optrådte om aftenen – så godt vi nu kunne, efter at der var kommet et lille hundrede tilskuere mere, end der egentlig var plads til i forsamlingshuset.

Siden var vi så af »Ålborg amts gymnastik- og idrætsforening« – for 4. gang – inviteret til at vise gymnastik ved foreningens forårsstævne i *Ålborghallen,* hvor foreningens styrelse med *Geert Jensen* og *Harald Nielsen* i spidsen lagde alt godt tilrette, og hvor

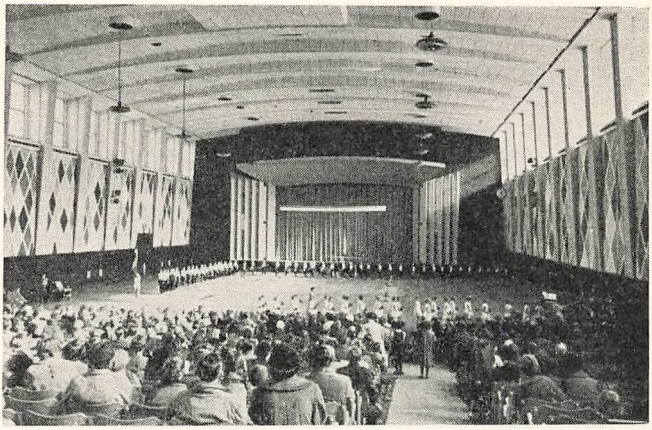

Kredshold i »Ålborghallen«.

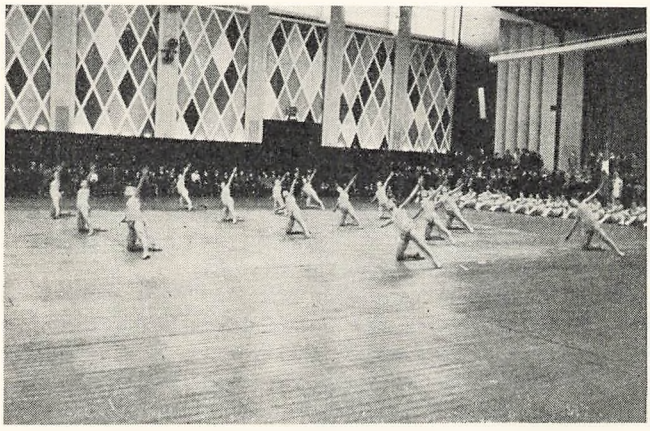

Pigerne optræder

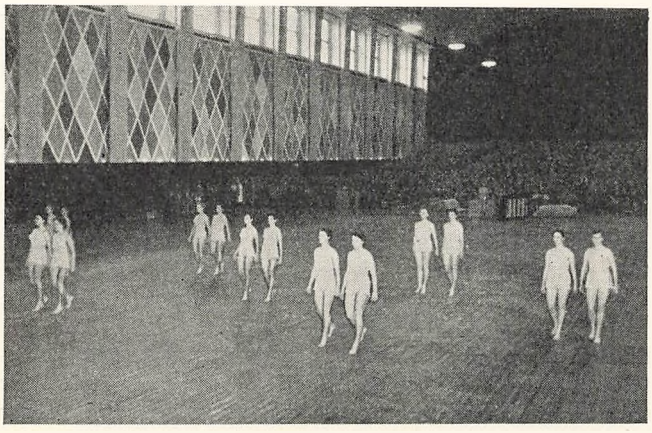

– og nyder, at der er plads til forflytninger.

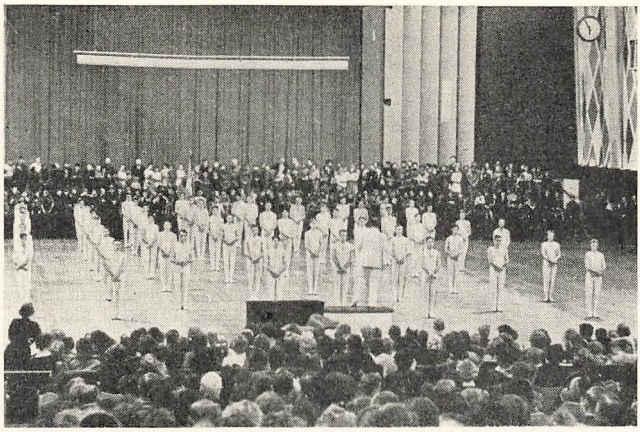

»Drengene«

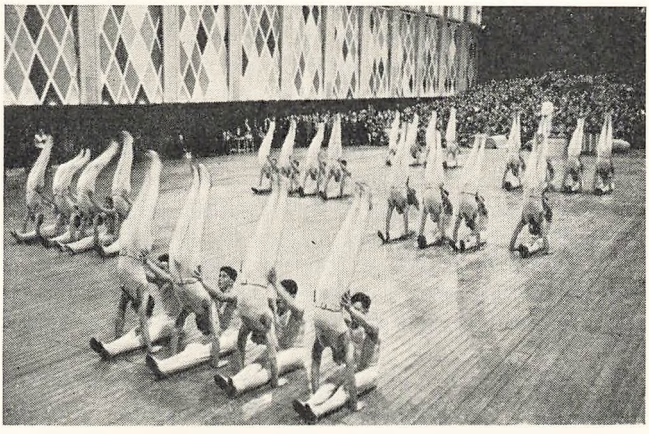

i parvise øvelser

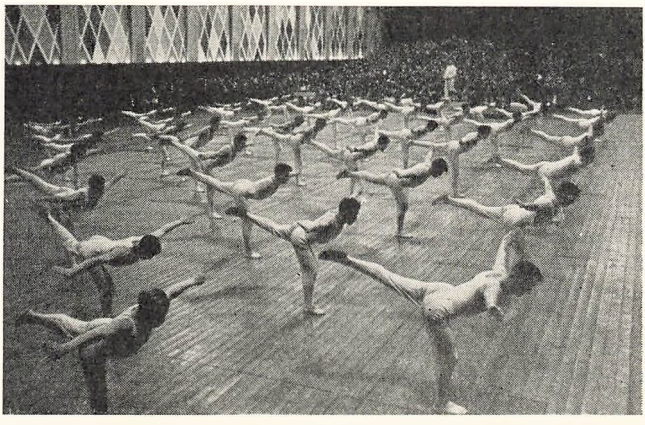

og ligevægt.

både de og vi kunne glæde os over en tilskuerskare så stor som aldrig før. Krævende, men også festligt er det at vise gymnastik i de storslåede omgivelser. Det var engang igen en god oplevelse at være med. Endelig ville »Salling gymnastikforening« så også gerne have en opvisning ved forårsstævnet i *Skive*. Det kunne klares på en lørdag eftermiddag. Tilrettelæggelsen stod *Søren Jensen* og *Johs. Ejsing* for – og gjorde det sådan, at også denne tur blev en oplevelse, der var værd at have med. Både i Ålborg og Skive havde vi så lejlighed til at overvære opvisninger af temmelig mange og vidt forskellige hold. En god anskuelsesundervisning for vordende delingsførere at få netop ved det tidspunkt under uddannelsen.

En aften kort før afslutningen havde vi så besøg af skolens vennekreds. Vi viste gymnastik for dem, sangkorene glædede dem – og os endnu engang – med deres sang, og 2. års-pigerne præsterede en fin håndarbejdsudstilling. En hyggelig aften var det, og for drengene især var det vist en særlig glæde, at de gymnastisk set nåede deres højdepunkt for denne vinter. Dette blot noteret, fordi uheldet havde været ude efter dem, da de tidligere forsøgte det.

Sommerskolen. Det var selvfølgelig opmuntrende for os alle, at der denne gang var en så mærkbar stigning i elevtallet. Samtidig noterede vi os, at der på dette skolehold var elever fra alle landets amter på een nær. Iøvrigt er det jo så godt at kunne sige, at holdet ellers var de forrige lig. En karakteristik, som det nok selv kan være tjent med.

Optakten til sommerskolen gik let. Pigerne lod til hurtigt at finde sig tilrette med undervisningsplanen, og snart var den daglige arbejdsrytme funden. Den er der ellers adskilligt, der kan bryde i sommerens første del, når historiske mindedage og kirkelige højtidsdage falder så nær hinanden som i år.

Vi fejrede som sædvanlig 4. og 5. maj med tale, oplæsning, sang, musik og levende lys. Særlig nær kom det afsnit af Danmarks historie, der lå bag mindet om de lykkelige dage i 1945, os i år ved, at forfatteren *Niels Fenger,* Viborg, kom ud og talte til os – nænsomt og dog stærkt, som det må blive af den, der for alvor oplevede, hvor tungt ansvar og pligt vejede til for dem, der var med i en af modstandsbevægelsens forreste linier.

Den tidligt liggende pinse var jo nok årsag til, at flere end sædvanligt af eleverne blev her. Vi havde det rart, benyttede bl. a. lejligheden til at tage en udflugt til Himmelbjerget med køretur rundt om Silkeborgsøerne.

Sct. Hans-aften var denne gang begunstiget af fint vejr, og vi havde en festlig aften sammen med skolens repræsentantskab, der som sædvanlig havde møde den dag. Først på aftenen var der underholdning arrangeret af elevernes festkomité og Brøndsted. Det var cirkus, vi så. »Fidusia« hed den, et særpræget orkester havde den, og der var et imponerende opbud af artister. Forestillingen løb af stablen på den høje plæne. Vi morede os hjerteligt. Efter aftenkaffen gik vi til stadion, hvor Harald havde ordnet et stort bål. Heksene kom, og ihvertfald en af dem blev brændt. En af repræsentanterne, lærer *August Hansen,* Silkeborg, holdt båltalen, talte fint og stemningsfuldt.

En uges tid senere havde vi besøg af *Skårup sangkor* med solister og orkester. Dirigeret af seminarielærer *Ejvind Madsen* gav det d. 30. juni om aftenen en offentlig koncert her. Programmet var meget fint og fremførelsen sådan, at der kun er eet at sige: at denne koncert er en af de bedste og lødigste, vi nogensinde har haft her. Koncerten havde ikke fået helt så stort besøg, som vi havde håbet – og som den fortjente – men det skal nu ikke stække vore forhåbninger om senere at få dette kor til at rejse op til os igen.

Allerede før sommerferien måtte vi bøje af for et par ønsker om at få lejlighed til at se pigerne vise gymnastik. Først var det ved Viborg amts gymnastikforenings sommerstævne i *Rindsholm*, og 14 dage senere optrådte vi på hjemmebane for 4–500 husmødre fra Østjylland, der var på udflugt til Viborg-egnen. Vi tog det i begge tilfælde som en i nogen grad afpudset almindelig gymnastiktime. Det *er* jo for tidligt på sommeren at lægge an til egentlig opvisning.

Sidste søndag i maj havde vi besøg af Hjørring amts gymnastikforenings 3. hovedkreds. Ledet af *Aksel Sørensen*, Sdr. Harridslev, var de rejst den lange vej for at opleve »En dag på højskole«. God tilslutning var der, og en meget tiltalende flok var det at have som gæster.

Et andet besøg, der vil huskes for sit særlige præg, var en skotsk ungdomsklub – fra Glasgow – der var her sidst i juli. Den aften, de opholdt sig her, underholdt de med et særdeles vel indøvet program omfattende både gymnastik, skotske danse, sækkepibekoncert m. v.

Fætterfesten løb af stabelen den sidste lørdag i juli. Underholdning ved lærerne, sange af ny produktion til middagen, og en fætterskare, der var ualmindelig flink til at forstå, hvad der skulle til for at give rigtig feststemning – både i samværets tone og overfor pligter i de timer, vi dansede.

Ved *forældredagen* talte *Povl Brøndsted* og eleverne opførte »Kvinder i venteværelset«, et engelsk skuespil oversat og instrueret af *Thomas Rørdam*. Sangkoret glædede os pæny med en fin underholdning rummende en del nye ting, bl. a. »Danmarksrejsen« (tekst af Harald Lund og musik af Ejnar Jacobsen). Selvfølgelig viste pigerne gymnastik, og 2 skolestuer måtte der denne gang til for at rumme deres imponerende store og smukke udstilling af broderede, syede og stofmalede håndarbejder.

Det bliver jo et større gilde, når hver elev stiller med et par gæster, men det er vel på alle skoler som her: at intet arrangement bærer så megen opmuntring og glæde i sig som dette møde med hjemmene, hvorfra eleverne kommer.

To kursus i sommerens løb gav os et tiltalende møde med lærerkræfter fra folkeskolens og læreruddannelsens område. I tiden d. 2.–14. juli var det *Undervisningsministeriets* kursus for gymnastiklærere tilrettelagt af gymnastikinspektionen og fortræffeligt ledet af vicegymnastikinspektør *Vagn Brøchner* og seminarielærer *Marius Nørregaard*, Jelling. Finere end det skete med dette kursus, kan et sådant næppe føjes ind sideløbende med en skoles undervisning. Et tilsvarende, men for lærerinder og kortere, havde vi så d. 2.–7. august. Det stod »Dansk gymnastiklærerforening« for og det lededes af seminarielærerinderne *Mette Winkler*, Viborg, og *Gudrun Pheiffer*, København. Det sluttede forøvrigt med en underholdning arrangeret i samarbejde mellem kursisternes og elevernes festkomiteer. Hvad der eventuelt savnedes i at overbevise den yngre generation om, at også ældre lærerinder kan bevare vitaliteten og en uhøjtidelig væremåde nåedes vist den aften.

Søndag d. 12. august gik eftermiddagen med en lille tur til *Sjørslev*, hvor vi viste gymnastik i anledning af indvielsen af idrætspladsen ved den nye sognegård.

Og så, mens vi var indstillet på, at sommerens egentlige udflugt denne gang blot skulle være en 1-dags-tur, kom der en indbydelse, der omkalfatrede den plan så grundigt, at turen i sommer blev større end nogensinde.

Indbydelsen kom fra hovedkredsene i Husum og Ejdersted under »De sydslesvigske ungdomsforeninger«. Den lød på at medvirke ved en høst- og idrætsfest i *Frederiksstad* med opvisninger i gymnastik og folkedans og med underholdning ved en aftenfest, og

»Roter Hauberg« – en typisk Ejdersted-gård.

den bragtes os af hovedkredsens formand, lærer *Andreas Andersen,* Tønning. Festen skulle være så sent på sommeren som d. 9. september, og det gav betænkeligheder om, hvorvidt en tur, hvis opgave var baseret på friluftsopvisninger, og hvis værdi i ret høj grad måtte baseres på de naturindtryk, der kunne hentes på den lange rejse, egentlig var helt forsvarlig på en årstid, hvor det måske var mere efterår end sommer. Men Andreas Andersens argumentation: »Vi trænger her til den hjælp i vort ungdomsarbejde, som et skoleholds medvirken kan være – og vi trænger til den nu« – vejede til, og hvilken ung drages så ikke af chancen for en oplevelse ud over det almindelige? Vi fik ingen grund til at fortryde vort ja, og det var kun af yderligere værdi for turen, at den også kom til at omfatte en opvisning i *Bredebro* efter indbydelse fra »Sønderjysk Idrætsforening«, og tilrettelagt af *Viggo Rømer.* Det var ikke helt efter pigernes ønske, at de den aften måtte optræde i 2 hold til gymnasik, men ellers var den nok en af turens absolutte højdepunkter. Den hjertelige stemning, vi mødte hos vort publikum og kvarterværterne i Bredebro, fik da også svar gennem hjertelige breve til dem og desuden en hilsen gennem ønskekoncerten til de hjem, der tog mod os.

Turen brugte vi 3 dage til, og den gik over *Hjerl hede, Holmslands Klit, Blåbjerg* og til *Henne Strand,* hvor vi drak kaffe. Derfra i ét stræk over Esbjerg og Ribe til *Løgumkloster kirke,* som vi havde næsten en time til at se og høre om. Derfra til *Bredebro,* hvor indkvarteringen hurtigt blev ordnet.

Den næste dag kørte vi med Viggo Rømer som leder over *Højer* til *Rudbøl,* hvor vi passerede grænsen. I *Husum* mødte vi Andreas Andersen, og under hans ledelse kørte vi nu ud i *Ejdersteds* særprægede natur. Vi så, hvordan landvindingen foregår gennem inddæmning og besøgte en af de i byggestil så ejendommelige gårde, konstrueret, så

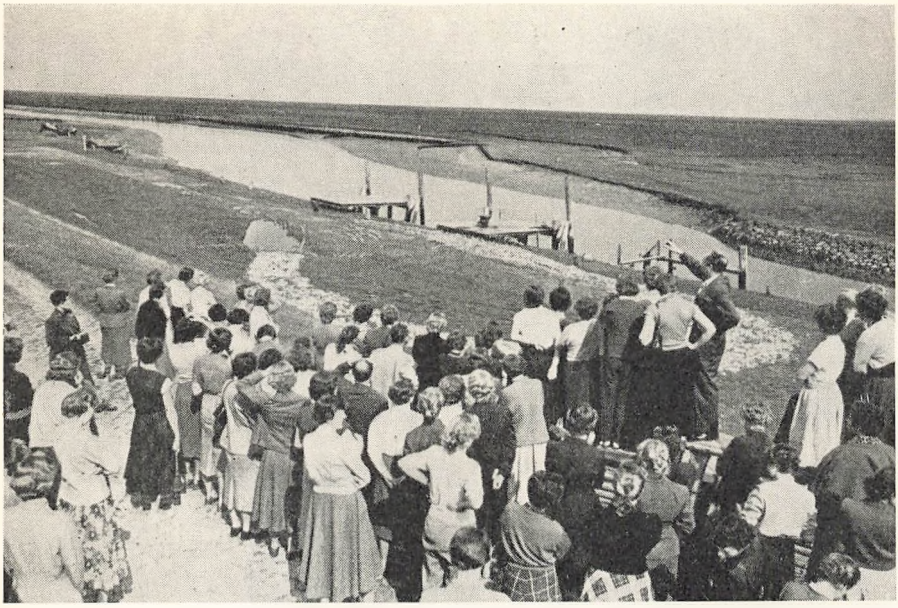

Ved »Tetenbüll Spilker«. Et kig over vadehavet ved Ejdersted.

selv stormfloder ikke vil kunne vælte dem. Kørte over *Tønning* til *Frederiksstad*, hvor vi så deltog i festen, der holdtes ved den smukke, danske skole. Vejret var ualmindelig skønt og bidrog meget til, at dagen med sit møde mellem dansk og sydslesvigsk ungdom fik et festligt præg. Folkedansene og Lanciers'en blev her lagt ind som afbrydelser af den almindelige dans, der var om aftenen. Vort bidrag til underholdningen her – som i Bredebro – lå i sangkorets koncert. Dette muliggjort af, at vi denne gang kunne glædes ved – og altså drage fordel af – at *Søjbjerg* var med på en del af turen. Den nat overnattede vi på vandrehjemmene i Tønning og Frederiksstad, sov vel ikke alt for meget, men var klar til at starte næste morgen kl. 9.

Vi kørte så til *Slesvig*. Under ualmindelig dygtig og kyndig ledelse af vandrelærer *Jørgen Jørgensen* besøgte vi *Domkirken, Dannevirke, Hedeby* og museet med *Nydamsbåden*.

Herfra gik turen mod øst, ud gennem det frugtbare *Angel* til »*Christianslyst*«, det danske ungdomshjem ved Sdr. Brarup. Her nød vi de hyggelige omgivelser, gjorde et vældigt indhug i den gode mad, der serveredes os, og glædedes så oprigtigt ved den modtagelse vi fik af *la Cour Madsen* og hans kone. Og så var det – nu ved turens slutning – af stor værdi at få det indblik i arbejdet på den danske front i Sydslesvig, han gennem sin fremstilling gav os; så levende, og æggende, det blev gjort. Det gav tillid til dets linie og tro på dets værdi.

Herfra gik turen direkte til Viborg, dog med en times stop i *Flensborg*, hvor resten af tyske mønter blev brugt til indkøb. Ved 22-tiden var vi hjemme. Hele turen var begunstiget af fint vejr, intet uforudset af væsentlig art havde forstyrret dens plan, gode busser havde vi, og flinke, sikre chauffører. Vi fik på den tur en række stærke indtryk

Opvisning ved
den danske skole i
Frederiksstad.

I skolens gymnastiksal
viser pigerne folkedanse.

– og danser Lanciers.

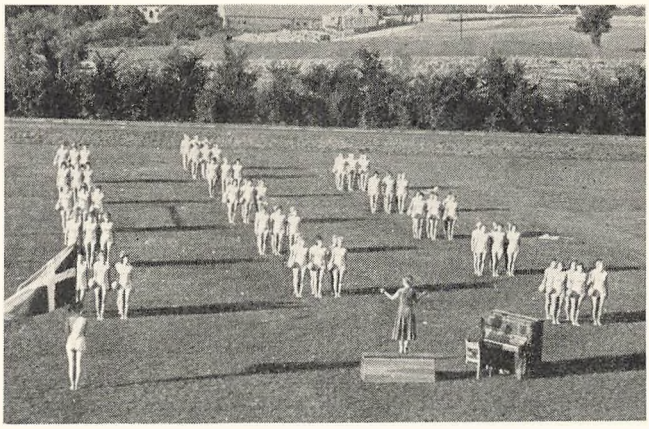

Ved elevmødet.

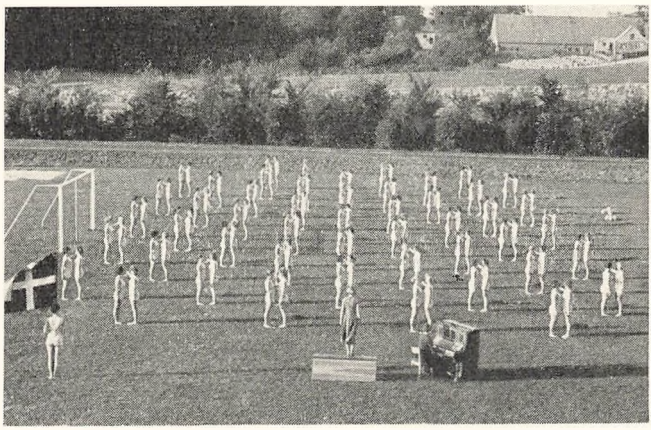

Sommerskolen 1956.

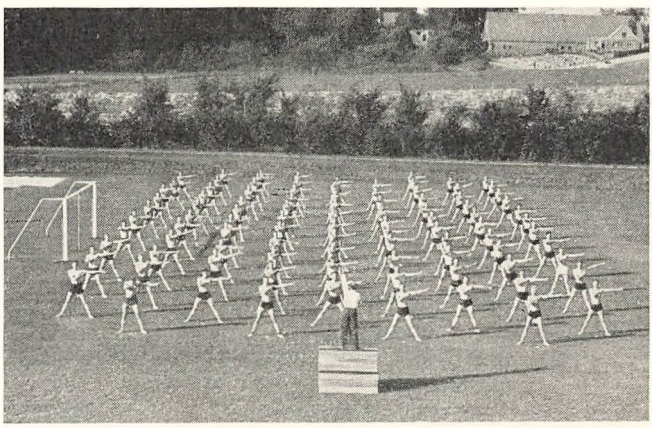

Drenge fra 5 årgange.

af *natur* med meget forskelligt præg. Den gav os et værdifuldt møde med både *arkitektur* og *kunst,* med *historien,* både den gamle og den ny, og så – ikke mindst – et møde med *mennesker* – nogle, der var oplevelse i at møde. Det var en god tur.

Om *elevmødet* blot et par ord af hensyn til dem, der ikke kunne komme. Tilslutningen var ikke væsentlig større end forrige år, men da var den jo også meget fin. Det blev op mod mødet klart, at den sene og vanskelige høst hindrede mange i at komme. Og det må have været særlig svært for soldater at få fri i år. Af dem var der usædvanlig få. Til gengæld var der så – hvad der på nævnte baggrund var naturligt nok – så mange skriftlige hilsener som aldrig før. Enhver der skrev til os skal vide, at disse hilsener blev modtaget og læst med megen glæde. De fortjente alle et personligt svar, og jeg føler mig egentlig forpligtet til at indføre den skik. I år får afsenderne modtage en oprigtig tak for dem ad denne vej. At mødet også denne gang var en rig og forpligtende oplevelse for os, der virker her, er sikkert.

Af hvad, der er hændt udenfor skoletiden, skal så nævnes, at vi i de 2 sidste påskedage var værter for *F.D.F.s* førerstævne. Det talte over 200 deltagere og blev dygtigt og sikkert ledet af forbundssekretær *Skadkær Pedersen.*

I september er det noget nær sædvane, at *Alhededistriktet* under F.D.F. holder førerstævne her. De var her også i år – d. 16. september, ca. 100 i tal og ledet af distriktschef *Olaf Nedergaard,* Viborg.

Af de 3–4 kursus, kaldet »Introduktion for bogsæsonen«, der arrangeres af »Højskolernes sekretariat«, var der også et her i dagene d. 22.–23. september. Det blev i år ledet af *Erik Halvorsen.* Det søges fortrinsvis af boghandlere og bibliotekarer samt deres medhjælpere, og tilslutningen tyder på, at der er et reelt behov for det.

Vort oktoberkursus var besøgt som de foregående år. Her var altså så mange, som skolen kan rumme, og det var som før den samme – hinanden inspirerende – blanding af skolefolk og delingsførere. Megen og god hjælp til at gennemføre det havde vi igen i *Anna Marie Børup, Gudrun Worm Pedersen* og *Bodil Bjerre.* I år diskuterede vi især musik til gymnastik, spec. mandsgymnastik. En lille fin koncert af *Tove Lønskov* og *Ester Jørgensen,* Ormslev, som vi var så heldige at kunne få, da Tove skulle flytte til Århus, var kursus'ets optakt. Af kursisterne blev der et par gange vist meget smukke lysbilledserier. Af *Richard Nielsen* fra Lejre og den skønne omegn dèr, og af *Ninna Schwartz* og *Poul Willum Pedersen* (1951/52) fra deres tur med Flensted Jensen. Og sidst på ugen havde vi så premièren på *Niels Fenger's* meget interessante og dygtigt komponerede farvefilm: »*Den gamle hærvej*«. En fin film at få ud i foreninger.

En oplevelse, vi er mange, der længe vil mindes med glæde, var det så at komme ind til den sammenkomst for tidligere elever, der den 7. oktober om aftenen var blevet indbudt til i København. Trods alt for kort varsel, var der kommet c. 40 af vore drenge og piger. Alle årgange på een nær var repræsenterede. Dette skyldes et meget beslutsomt og dygtigt organiseret forarbejde af Agth Rasmussen, Gudrun Barkholt og Kirsten Brusgård. Foruden sidstnævnte var lærerkredsen repræsenteret ved Rørdam, Martha og Johs. Stræde samt Herdis og mig. *Frede Bording's,* Københavns højskole, tog gæstfrit imod os. Program var der ikke lagt, men vi lærere ydede hver et lille bidrag til aftenen – og så havde vi det iøvrigt så rart, at jeg tror, det møde vil trække andre lignende efter sig.

Og ellers har vi også i år så småt fortsat med at få lavet en del af det, der endnu mangler i, at anlæg og bygningskompleks er fuldført.

I april fik vi indkørslen til stadion reguleret, selve vejbanen rettet af, rabatterne kulegravet og beplantningen gennemført.

I *spisesalen* fik vi lyse gardiner til langvæggen med de store vinduer, og til udsmykning indkøbtes Larsen-Stevns' fine relieffer: »Våren« og »Høsten«. Dyrt var det, men godt for det rum – og til daglig glæde for os alle.

I det sidste årstid har vi arbejdet med planerne om opførelsen af en lærerbolig mere. Ved repræsentantmødet i sommer blev beslutningen taget, og da vi nåede september, var vi kommet så vidt med forberedelserne, at byggearbejdet kunne påbegyndes. Vi er nu så langt fremme med opførelsen af det, at det vil være under tag inden jul. Arbejdet på det skal så vidt muligt videreføres i vinter. Huset får 2 lejligheder og bygges i samme stil som den først opførte lærerbolig. Denne nybygning betegner egentlig fuldførelsen af det oprindelige byggeprojekt, hvor der regnedes med 2 boliger for gifte lærere, men opførelsen måtte dengang udskydes af økonomiske grunde. Vort behov for boliger til gifte lærere er formodentlig ikke dækket, selv når dette hus står færdigt, men når det en gang til sommer er klar til indflytning, er vi dog kommet et godt skridt nærmere det ønskelige.

Nu er vi så i gang med vort 6. vinterhold. Noget nøjere kendskab har vi ikke til hinanden endnu, men også denne gang synes det at være unge, der afgjort er indstillet på at drage udbytte af den tid, de nu har sat af til et højskoleophold, og der er allerede hændt adskilligt, vi tør tyde som gode tegn for vinterens arbejde.

Nye folk er trådt ind i lærernes kreds. Heller ikke vi kender på nuværende tidspunkt hinanden til bunds, men når der nu skulle skiftes, kunne overgangen ikke have været lettere. Vi har i vore nye medhjælpere mødt mennesker, der viser vilje, sind og evne til at yde i en højskoles arbejde, så den er vel tjent dermed.

At være nået hertil med dette »brev«, er i nogen grad at have genoplevet en væsentlig del af det, der gav dette sidste skoleår præg og indhold. Megen spænding har året givet, og selvfølgelig har det haft sine problemer og bekymringer. Men det, der fylder sindet mest, når oplevelserne passerer revy, er alligevel taknemmelighed over at være forundt at virke på et sted, på et virkefelt og blandt mennesker, som opgaven her lader os møde. Og den tak, der kan gives til mennesker, går da ganske særligt til dem, arbejdsfællesskabet omsluttede, og så til de 2 elevhold – skolens hidtil mindste og største – der i dette år så afgørende var med til at give os den arbejdsglæde, der gør hverdagen til fest.

Og nu takker vi alle, der glædede os med hilsener og breve i årets løb. Stor glæde var det for os, når I an- eller uanmeldt lod os få et besøg, og når I kom til de kursus, vi indbød til. Det er vort håb, at også det nye år vil give os mangt et møde med jer.

Hjertelig hilsen – og vore bedste ønsker om en god jul!

Herdis og Mads Nielsen.

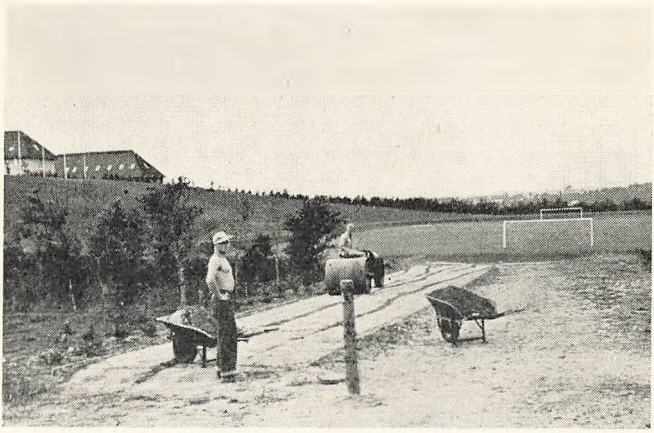

I juli: Vejarbejde ved stadion.

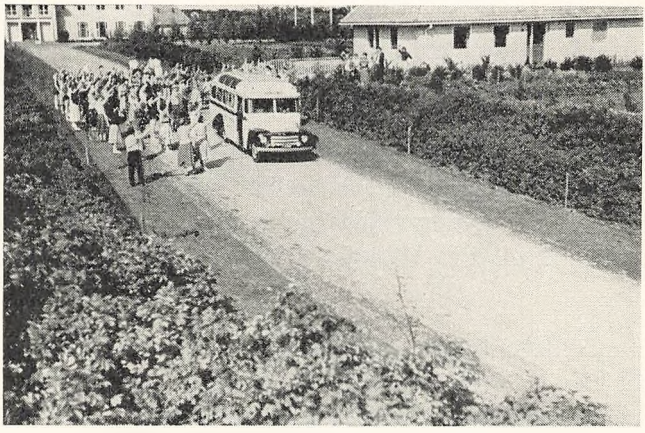

I august: Stræde's starter mod Birkerød.

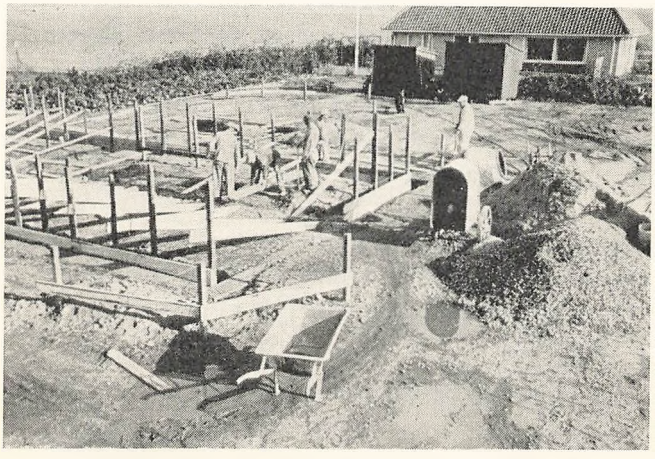

I november: Der støbes sokkel til den nye lærerbolig.

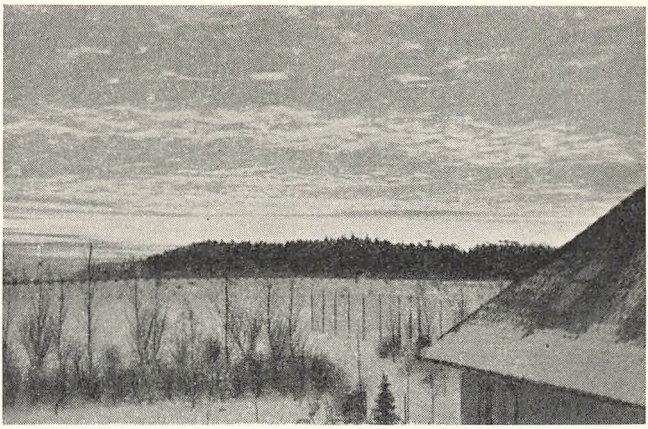

Vinter.
Et kig mod øst.
Morgenstemning.

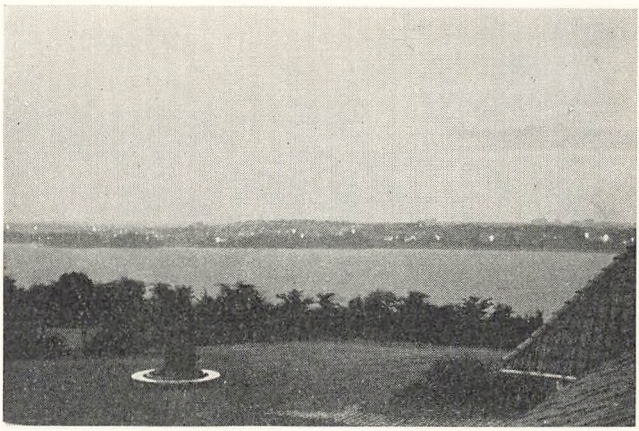

Sommer.
Udsigt mod vest.
Aftenstemning.

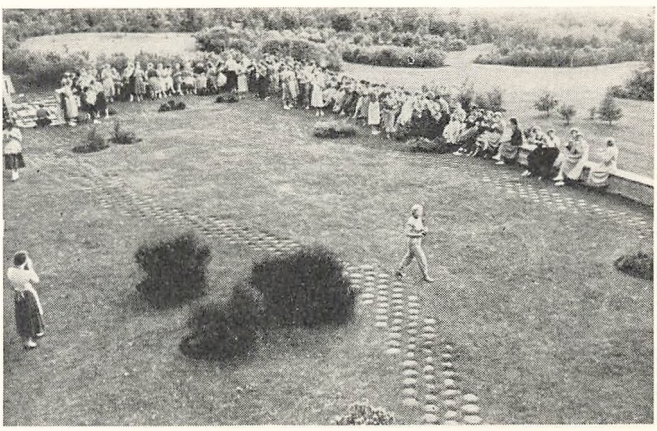

Eftermiddagskaffe på terrassen, da der ordnedes til elevmødet.

Søjbjerg med sangkoret.

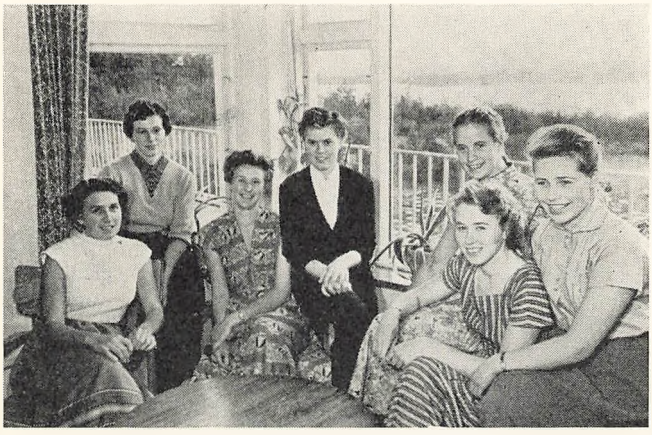

Sommerpiger – og *Kirsten* hedder de alle.

Ved sognegården i Sjørslev.

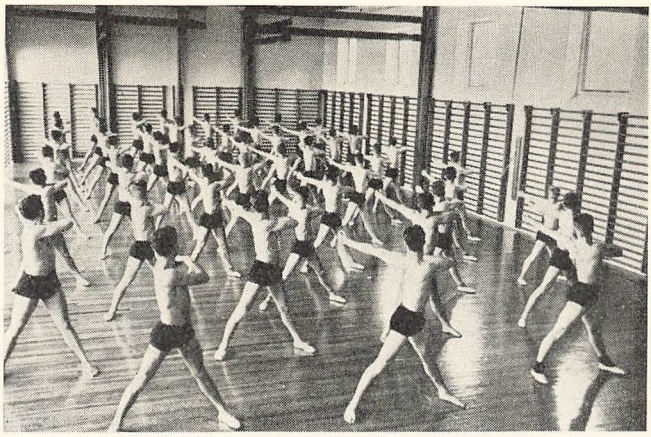

Fra vinterskolen.
Drengene i fuldt sving.

Sommerpiger,
der også svinger.

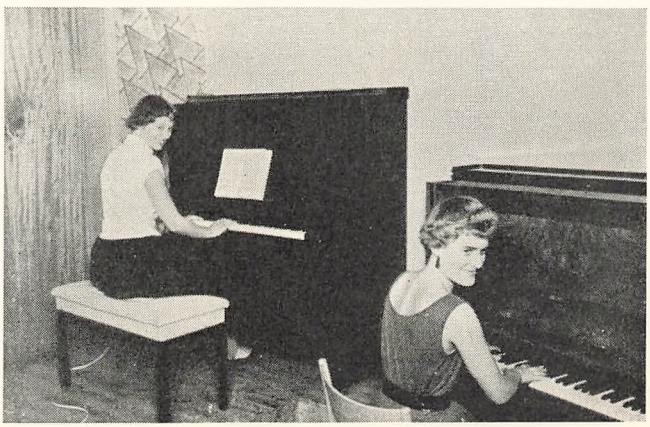

En aften med en fin
koncert ved Tove Lønskov
og Aina Arvid Andersen.

Harald indynder sig.

Optimistiske pædagoger.

Os allesammen.

Edith og Jens nyder en fritime.

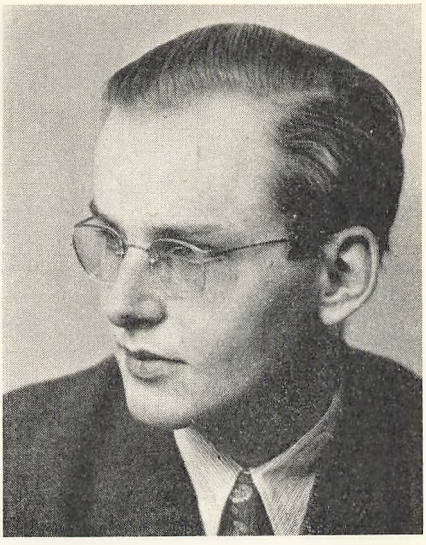

Kirsten og Knud Prange.

De nye i lærerkredsen

Andreas Andersen.

Kirsten Brusgård.

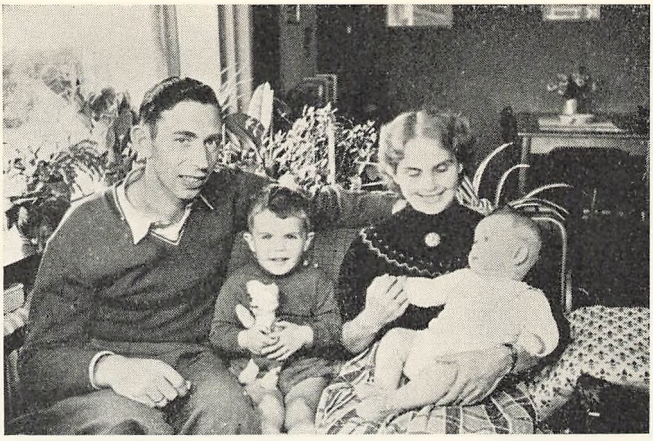

Familien Stræde.

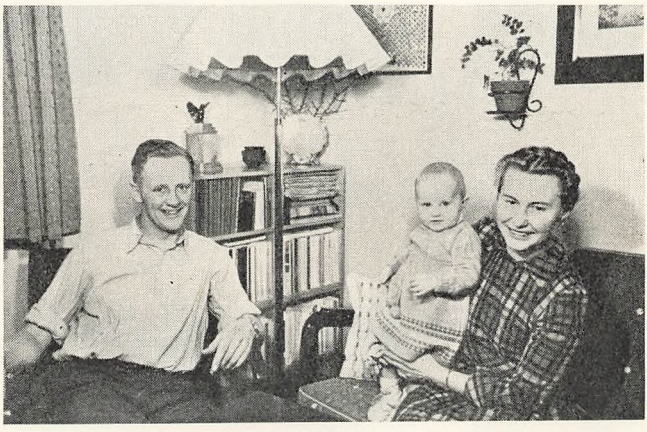

Inspektørens.

Vandrehjemmet
med den nye fløj.

Køkkenpigerne i en ledig stund.

Irene og Rigmor ved dagligt virke.

MEDDELELSER

Kursus for kvindelige og mandlige ledere den 13.–20. januar 1957.

Til kursus'et indbydes såvel ledere af den frivillige gymnastik som lærere og lærerinder i børne- og ungdomsskolen.

Undervisningen vil omfatte børne-, kvinde- og mandsgymnastik og for kvindelige ledere tillige boldøvelser. Den vil i det væsentligste ske gennem skolens egne lærerkræfter.

Spørgsmålene omkring øvelsernes rytmiske opbygning og musikkens anvendelse vil blive behandlede.

Den aften, kursus'et ankommer, vil der blive koncert ved violinisten *Peder Elbæk,* p. t. Wien. Også af den grund beder vi deltagerne ankomme rettidigt. En aften midt i ugen fremvises »D. d. G.«s nye tone- og farvefilm: »*Den danske delingsfører*«. Og ved afslutningen lørdag den 19. vil der blive underholdning ved skolens elever.

Undervisningen begynder den 14. om morgenen og slutter den 19. om aftenen. Deltagerne ventes at ankomme til skolen søndag den 13. ved 16–18-tiden. Aftensmad kl. 18.15.

Sengetøj og håndklæder medbringes. Husk også gymnastikdragt og -sko samt højskolesangbogen.

Betalingen for kursus'et bliver 80 kr. – Tilskud kan søges fra amtsforeningerne af dem, der er medlemmer. Skema til ansøgning fås hos forretningsføreren eller formanden.

Indmeldelser modtages, så længe der er plads, men bedes sendt senest den 8. januar.

Viborgkursus'et 1957 bliver i ugen den 13.–19. oktober. – Nærmere oplysninger vil kunne fås et par måneder før.

Landsdelingsførermødet holdes denne gang her – i dagene den 2.–4. januar.

Elevmødet regner vi med at holde den 7.–8. september.

Hilsen fra

HØJSKOLERNES LANDSELEVFORENING

På Højskolernes Sekretariat er vi i disse dage ved at forberede en udsendelse af en ny udgave af pjecen om den danske folkehøjskole, der ligesom tidligere udgaver skal sendes i 15.000 eksemplarer til enkeltpersoner og institutioner over hele landet som et led i det arbejde, vi forsøger for at skabe større interesse for højskolerne.

Det er naturligvis en tilfredsstillelse at konstatere, at vi på mange punkter har haft held med dette arbejde. Vi har f. eks. den glæde at kunne sende et stadig større antal unge ud til de almindelige sommer- og vinterskoler. Siden januar 1956 er der gennem sekretariatet formidlet 336 elever til sommerskolen 1956 og vinterskolen 1956/57. Det er dobbelt så mange som sidste år, og efter anmodning har vi udleveret 1961 skolepaner fra de forskellige skoler.

Af sommerferiekurser har der i år været afholdt 30 med ca. 1400 deltagere. At feriekurserne virkeligt havde været en stor oplevelse for mange, fremgik af et stort møde, vi afholdt den 25. september i Grundtvigs Hus i Københavns for dette års kursister fra hovedstaden. Der deltog ca. 500 mennesker, og meget tydede på, at den dag ikke er fjern, da vi med en kerne af tidligere højskoleelever kan holde et stort anlagt højskolemøde i Hovedstaden.

☆

Gennem vort medlemsskab i Dansk Ungdoms Fællesråd har vi haft held til ved drøftelsen af ungdomsspørgsmål at bringe højskolen med ind i billedet. På den konference, fællesrådet den 10.–11. november afholdt på Christiansborg i København, havde landselevforeningen 33 deltagere. Konferencens emne var »Ungdommen i atomtidens perspektiv«.

Foruden de mange danske, som henvender sig til vort kontor for at få oplysning om højskolen, er der også et stigende antal udlændinge, som enten

kommer direkte eller efter henvisning fra undervisnings-, udenrigs-, socialministeriet eller fra UNESCO-kommissionen. Vi er glade for disse besøg af folk, der kommer fra så forskellige lande som Indien, Ægypten, Korea, Frankrig, Jugoslavien, U. S. A., Tyskland o. s. v., fordi disse glimt og impulser udefra er af værdi i højskolens arbejde. Vi har tilrettelagt i alt 25 studieture, men har derudover haft talrige enkeltbesøgende, til hvilke vi har udleveret vor lille engelske eller tyske pjece om folkehøjskolen.

I foråret 1956 havde vi i København og på Købmandshvile højskole arrangeret en konference i forbindelse med European Bureau of Adult Education, hvor bureauet orienterede om sit arbejde, og man drøftede mulighederne for samarbejde mellem dansk folkehøjskolearbejde og folkeoplysningsarbejdet ude i Europa. Til det møde havde vi inviteret repræsentanter fra de forskellige folkeoplysningsforbund, Undervisningsministeriet, Den kommunale Aftenskole og Folkeuniversitetet, og alle parter viste interesse for forøget samarbejde. Der er nemlig et stort behov for samarbejde indenfor Europas lande om fælles problemer i folkeoplysningsarbejdet, og vi betragter det som glædeligt, at Højskolernes Landselevforening kan være med som initiativtager i et sådant samarbejde.

☆

Aftenhøjskolen i Vartov fortsætter igen i denne vinter med god tilslutning til 4 forskellige møderækker: Musik, litteratur, verdenspolitik, malerkunst. Vi har godt besøg til denne aftenhøjskole, hvis største formål er det samme, som går igen i alle vore arrangementer: at skaffe os forbindelse med flere og flere mennesker, som vi kan gøre interesseret i folkehøjskolens arbejde. Vi har erfaring for, at der må prøves mange veje: pjecer, avisartikler, personlige kontakter, store møder, små sammenkomster, foredrag i ungdomsklubber, på fabrikker, foreninger, der står højskolen nær, og foreninger, for hvilke højskolen er noget absolut fremmedartet.

I det forløbne år har undertegnede således talt et halvt hundrede forskellige steder i vidt forskellige samfundslag om højskolen, og dette sammenlagt med det voksende antal elever til sommer-, vinterskoler og feriekurser tyder på, at der virkelig har vist sig et behov for det oplysningsarbejde om folkehøjskolen, som Landselevforeningen i første række har gjort muligt. Vi siger fra sekretariatet tak til de enkelte foreninger for god støtte og interesse for arbejdet i det forløbne år.

Venlig hilsen

Erik Halvorsen.

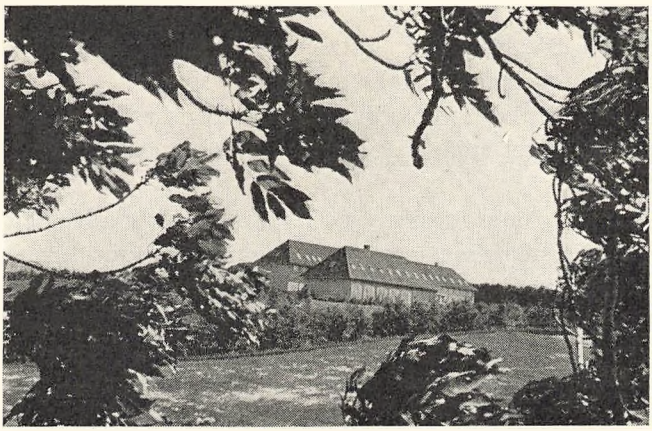

Beretning fra

»VIBORG-ELEVER«

SÅ ER DER ATTER GÅET ET ÅR, og vi får årsskriftet tilsendt som en hilsen fra den skole, hvor vi har tilbragt så mange gode stunder.

Jeg vil gerne indlede denne lille beretning med at bringe vort forstanderpar og alle, der virker og har virket på skolen i det forløbne år, en varm tak fra alle gamle elever.

Tak for megen venlighed og gæstfrihed i årets løb og tak for den omsorg, I føler for vort arbejde, enten det så er i foreninger eller på skoler. Det er det, der mere end noget andet er grundlaget for, at vi føler os så velkomne og godt tilpas, ligegyldigt hvornår vi gæster skolen.

Vi gamle elever glæder os over den tilslutning, der er af elever til skolen, og ønsker fortsat fremgang til gavn og glæde for de unge, der gæster skolen, og på længere sigt, til gavn for det ungdomsarbejde, som vi føler os forpligtet overfor.

Vi gamle elever har en stor opgave i at virke sådan, at det giver andre unge lyst til at søge et skoleophold. Vi skal ikke være så bange for at agitere for større tilslutning til vore højskoler. Vi ved jo, at det, vi tilskynder til, kan give værdier fremover, så derfor kan vi trygt virke sådan ved vort eksempel og i vort arbejde, at det giver andre lyst – og det lille skub, der ofte skal til for at søge et højskoleophold.

Vi kunne atter i år glæde os over en meget stor tilslutning til elevmødet. Det var meget glædeligt, særlig i betragtning af det ugunstige høstvejr, som gjorde det svært for mange at rejse ud.

Vi holdt, som vi plejer, vor ordinære generalforsamling, den forløb også, som den plejer: meget stilfærdigt; måske det kan tages som et udtryk for tilfredshed?

Af styrelsen var Agth. Rasmussen, Gerda Jeppesen og Herbert Pløger på valg samt de to årsrepræsentanter Ruth Winther og Arne Lilholt. Genvalgt blev *Agth. Rasmussen og Herbert Pløger*. Gerda Jeppesen ønskede ikke genvalg. Nyvalgt blev *Kirsten Bredsdorff*. Desuden indgår i styrelsen de to elevholds repræsentanter. For vinterholdet 1955–56 *Ole Andersen,* Skanderup, og for sommerholdet 1956 *Ragnhild Brøndsted Hansen,* Store Karleby.

På styrelsens vegne:
Alfred Jensen.

REGNSKAB

Indtægter.	Kr.	Ø.
Salg af elevskrifter	5 451	00
Renter af girokonto	7	80
	5 458	80
Kassebeholdning f. f. år	26	23
Girobeholdning f. f. år	163	03
	5 648	06

Udgifter.		
Rejseudgifter	94	00
Trykning af postopkrævninger	31	25
Forfatterhonorar	110	00
Landselevforeningen, kontingent	163	00
Andelsbogtrykkeriet	5 050	59
Gave	26	50
Tegnerhonorar	125	00
Girogebyr	0	72
Porto	31	47
	5 632	53
Kontant beholdning	7	26
Girobeholdning	8	27
	5 648	06

STATUS

Aktiver.		
Kontant beholdning	7	26
Girobeholdning	8	27
Bonus, Andelbogtrykkeriet	283	20
985 årsskrifter à 4.00 kr.	3 940	00
	4 238	73

Passiver.		
Lån fra skolen	4 100	00
Formue	138	73
	4 238	73

Regnskabet godkendt og fundet i orden.

Viborg, den 1. september 1956.

Thomas Rørdam. *Elisabeth Hasselager.*

ELEVFORTEGNELSE

Vinteren 1955/56.

576. Andersen, Ole, »Hestholm«, Tønder.
577. Bjerre, Finn Vejen, »Ransgård«, Pjedsted.
578. Bjerg, Chrenn, Gandrup.
579. Byrialsen, Poul, Gl. Nørager, Nørager st.
580. Bøgedal, Søfred, Hundsbæk, Vejen.
581. Christensen, Karsten, »Egebjerggård«, Venslev, Rude.
582. Christiansen, Anton Nissen, Sdr. Bork.
583. Christiansen, Ove, Hvirring, Flemming.
584. Dyrvik, Torbjørn, Marnar folkehøjskule, Øyslebø.
585. Frederiksen, Gunnar, Kåstrup, Lyby.
586. Garder, Johannes, Villebøl, Ribe.
587. Hansen, Erling, Ellemosegård, Viemose, Sj.
588. Hansen, Vagn Lambæk, Birk, Herning.
589. Hauberg, Jens, Mjesing, Skanderborg.
590. Jensen, Dan E., Tjæreby, Roskilde.
591. Jensen, Erik, Bjerlev, Jelling.
592. Jensen, Henry, Brund, Thisted.
593. Jensen, Jens Peder, Veksø.
594. Jensen, Knud, »Grænseminde«, Vamdrup.
595. Jessen, Jørgen Erik, Agerhøj, Nr. Bork.
596. Jørgensen, Helge, Brunsgård, Lomborg, Ramme.
597. Jørgensen, Verner, Todbøl, Todbøl st.
598. Kanstrup, Kristian Bonde, Fårtoft, Thisted.
599. Kildegård, Keld, Kildegård, Kværndrup.
600. Kjeldgård, Johannes Houe, Østertorv 6, Skive.
601. Kristensen, Kjeld, Ny Bregninggård, Spjald.
602. Larsen, Erik Kjær, Grønnegyden, Søhus.
603. Larsen, Erling, Nr. Lem, Brodal.
604. Madsen, Bruno, Hjortsballe, Give.
605. Madsen, Gunnar, Bustrup Skovgård, Brodal.
606. Mogensen, Svend Høgh, Selkær, Glesborg.
607. Neesgård, Aage, Gjettrup, Thy.
608. Nielsen, Gunnar, Fæsted, Sdr. Hygum.
609. Nielsen, Niels Ove, »Toftegård«, Vestermarken, Viborg.
610. Olsen, Henrik Frimann, Bakkerup, Knabstrup.
611. Overgård, Henning Harbo, Vive hede, Hadsund.
612. Overgård, Kristian Harbo, Vive Hede, Hadsund.
613. Pedersen, Ole Worm, Kongsvangsallé 8 4, Aarhus.
614. Pedersen, Poul, Valdemarsgade 10, København V.
615. Rasmussen, Arne Møller, Hinnerup, Malling.
616. Revsgård, Niels, Vium Mølle, Jebjerg.
617. Sejersen, Viktor, »Ll. Lethenborg«, Hørning.
618. Simonsen, Jørn, Øster Lindet.
619. Skou, Jørgen, Katrineborg, Selde, Roslev.
620. Skriver, Ole E., Stige friskole, Søhus.
621. Skriver, Per, Stige friskole, Søhus.
622. Solvang, Ib, »Nordgård«, Svinninge.
623. Svendsen, Holger, Vester Malmkær, Sunds.
624. Sørensen, Frede, »Kærbygård«, Kerteminde.
625. Sørensen, Søren, Gråe, Kjellerup.
626. Thorsager, Peder, Låstrup, Skals.

627. Tobiasen, Hans, Kærbøl, Ribe.
628. Andersen, Karen, Landet, Svendborg.
629. Boisen, Didde, »Kornvang«, Skodborg.
630. Brandbyge, Birgit, Præstemarken, Gylling.
631. Dam, Ellen, Hannerup mejeri, Hobro.
632. Gundersen, Karen, Zubigurre, F. C. N. G. R., Argentina.
633. Houbak, Edel Rishøj, Bjergby, Hjørring.
634. Kjærsgård, Inga, Løvel, Viborg.
635. Madsen, Oda Marie, »Møllegården«, Gesten.
636. Nielsen, Else Marie, »Møllegården«, Fjaltring, Ramme.
637. Storgård, Inge, Hundshoved, Nr. Snede.
638. Sørensen, Mette Marie, »Grønvang«, Bredsten.
639. Tellstrøm, Siv, Farsback, Tärnaby, Sverige.

Sommeren 1956.

640. Andersen, Birthe, »Nr. Katholm«, Hjallerup.
641. Andersen, Gerda Klint, »Vangbygård«, Kærby, Asperup.
642. Andersen, Inger, Ørskov, Gødstrup.
643. Andersen, Lilly Krog, »Grøndalgård«, Fåborg.
644. Andersen, Vibeke Dyssekær, »Dyssekærgård«, Tågerup, Roskilde.
645. Andreasen, Jytte, Korsgårdsvej 11, Charlottenlund.
646. Bach, Inger, Hanning, Sædding.
647. Bro, Aase, Thorum, Roslev.
648. Bøgedal, Rigmor, »Hundsbæk«, Vejen.
649. Bøndergård, Bente, Lybæk, Hee.
650. Christensen, Elsebeth, »Holmgård«, Råsted, Vemb.
651. Christensen, Grethe, »Vestervang«, Hjørring.
652. Christensen, Hilda, Ø. Gasse, Skærbæk.
653. Dickmeiss, Annette, Præstegården, Hørsholm.
654. Duus, Christine, Asserballe, Augustenborg.
655. Eriksen, Margit, Søttrup, Hornum.
656. Fink, Ingrid, Husmandsskolen, Høng.
657. Frandsen, Kirsten, Vinding, Sørvad.
658. Frank, Karen, Trelde, Fredericia.
659. Garder, Kirsten Marie, Villebøl, Ribe.
660. Goddiksen, Lis Albjerg, Bovense, Ullerslev.
661. Graversgård, Solveig, »Stougård«, Stadil, Tim.
662. Gylling, Marie Elisabeth, »Damgård«, Besser, Samsø.
663. Hansen, Bente Fischer, »Højkær«, Kølstrup.
664. Hansen, Ellen, Heden, Allested.
665. Hansen, Erna Munch, Hedegård, Gredstedbro.
666. Hansen, Gurli, Gribsvad, Årup.
667. Hansen, Karen Marie, Aadum, Tarm.
668. Hansen, Rigmor, Østerby, Tranebjerg, Samsø.
669. Hansen, Tove, Flemming.
670. Hansen, Ragnhild Brøndsted, St. Karleby, Kr. Hyllinge.
671. Hviid, Inga, Grensted, Stevnstrup.
672. Hytting, Aase, Mejlby-Hjortshøj.
673. Højbjerg, Sigrid, Klaks Mølle, Flemming.
674. Iversen, Karen, Sierslev, Store Heddinge.
675. Jensen, Anna Rosenqvist, Lystighed, Hjulby.
676. Jensen, Lilly, Tingvej 1, Herfølge.
677. Jensen, Karen Margrethe, Granslev, Laurbjerg.
678. Jensen, Sigrid Dalsgård, Tingslemark, Højby.
679. Johansen, Elise, Brobyværk.
680. Jørgensen, Astrid, Ravndrup, Kværndrup.
681. Jørgensen, Birte, »Ærenlund«, Ryslinge.
682. Jørgensen, Nanna Skøtt, »Damhus«, Askov, Vejen.

683. Klamer, Marion, Aagerup, Roskilde.
684. Klausen, Britta, Forsøgsgården, Sejet, Horsens.
685. Klinge, Andrea, Høgsbro, Hviding.
686. Kragelund, Vera, Ersted, Skørping.
687. Kristensen, Helga, »Gl. Præstegård«, Lomborg, Ramme.
688. Kristensen, Joan Egebjerg, Skærlund, Blåhøj.
689. Kristensen, Margit, Sandvad, Jelling.
690. Kristiansen, Inge, Fårup, Rødkjærsbro.
691. Larsen, Bodil, Sct. Klemens.
692. Larsen, Esther, »Lundegård«, Korup.
693. Larsen, Hanne Eg, Glamsbjerg.
694. Lassen, Else, Toftegårdsvej, Åbybro.
695. Lorenzen, Inger, Broveshøj, Rødvig.
696. Laursen, Britta Munk, Vinkel, Viborg.
697. Mikkelsen, Henny, Tordenskjoldsgade 1, Århus.
698. Møller, Marie, Farup, Ribe.
699. Nielsen, Anna Marie, Træden, Tønning.
700. Nielsen, Ella, Katholm Skov, Balle.
701. Nielsen, Kirsten Brunn, Stationsvej 209, Virum.
702. Nielsen, Signe, V. Børsting, Kjeldbjerg, Skive.
703. Nielsen, Vera Mølgård, Agerbæk, Ribe.
704. Nørby, Nina, »St. Nørby«, Asp, Struer.
705. Ohrt, Else Marie, Dynt, Broager.
706. Olesen, Grethe, Ry st.
707. Olsen, Annelise Frimann, Bakkerup, Knabstrup.
708. Ottosen, Karen Margrethe, »Andsig«, Hejls, Kolding.
709. Pedersen, Aase Grundtdal, »Bjergvang«, Farsø.
710. Pedersen, Anna Nørgård, Kollerup, Lundum.
711. Pedersen, Edel Annelise, Ravnholt, Tranbjerg.
712. Pedersen, Elsebeth Grønnegaard, Heden, Allested.
713. Pedersen, Else Tommerup, Nørremark, Vester Skerninge.
714. Pedersen, Elisa, Geskelev, Ringe.
715. Pedersen, Inga Benny, Hjulby.
716. Pedersen, Ingrid, Lind, Herning.
717. Pedersen, Irene, Thorup.
718. Piil, Karen, Frejlev, Lolland.
719. Qvist, Grete, »Skovagergård«, Bjerregrav.
720. Rasmussen, Ellen, Råby, Dalbyover.
721. Rasmussen, Inger Juul, »Højmark«, Laurbjerg.
722. Rasmussen, Kirsten Tyrsted, Rosengården, Kølstrup.
723. Rossen, Dora Marie, Frøslev, Padborg.
724. Rud, Karen, »Haugenborg«, Horne, Fyn.
725. Schmidt, Solvejg, »Dalsgaard«, Øster-Lindet.
726. Sivertsen, Jette, Mannerup Møllegård, Roskilde.
727. Skjæveland, Elsa Karin, Nedstrandsgt. 53, Stavanger, Norge.
728. Skovgård-Mortensen, Jytte, Aalekistevej 150, Vanløse.
729. Skøtt, Elisabeth, Rogstrup, Haderslev.
730. Struck, Marie, Frydenlund, Svenstrup, Als.
731. Stæhr-Larsen, Marie Birgitte, Taarngade 24, Struer.
732. Sværke, Ellen, Hygum, Klinkby st.
733. Sværke, Inger, Hygum, Klinkby st.
734. Thomsen, Inga, Jernbanegade 14, Roslev.
735. Thomsen, Kirsten Sahl, Ølsemagle, Lille Skensved.
736. Thøgersen, Sonja, Damtofte, Lem, Randers.
737. Troelsen, Ruth, Herslev, Fredericia.
738. Zachariasen, Bodil, »Løkkegård«, Nybøl.
739. Øllgaard, Asta, Solbjerg, Tjæreborg.
740. Østgaard, Birgit, Bremerskov, Langeskov.

INDHOLD

Hjerte, løft din glædes vinger –. Af *Paul Gerhardt* 3
Tre drenge – og kravet om tilpasning. Af *Povl Brøndsted* 4
Forår over Europa. Af *Halfdan Rasmussen* 9
Afrikansk neger besøger Afrika. Af *Thomas Rørdam* 11
Lad falde, hvad ikke kan stå. Af *Jens Krogslund* 19
Grænseungdoms vilkår. Af *Andreas Andersen* 23
Lyt til dit hjerte. Af *Halfdan Rasmussen* 25
En aften med Christian IV. Af *Knud Prange* 27
Litteraturen og nutidsmennesket. Af *Johannes Stræde* 31
Opgør. Af *Morten Nielsen* 36
»Trollkarlen från Tallinn«. Af *Elisabeth Hasselager* 37
Folkelig – eller populær? Af *Mads Nielsen* 41
Vort 5. år. Af *Mads Nielsen* 47
Meddelelser 70
Hilsen fra Højskolernes landselevforening 71
Beretning fra »Viborg-elever« 73
Regnskab 75
Elevfortegnelse 76

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE